

Nr. 16 (185), serie nouă, AUGUST 2022

TRAIAN

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI, CONSILIUL LOCAL ȘI CASA DE CULTURĂ I.L. CARAGIALE PLOIEȘTI

revistă de cultură

Marin Preda

100

atitudini

revista de cultura

Publicație editată de **Primăria Municipiului Ploiești, Consiliul Local Ploiești și Casa de Cultură Ion Luca Caragiale a Municipiului Ploiești**

Directorul Casei de Cultură:
Marian Dragomir

Redactor-șef:
Dan Gulea

Colaboratori permanenți:
Constantin Abăluță,
Ion Bogdan Lefter,
Diana Rînciog

Redacție:
Mihai Ioachimescu (sport)

Social media:
Mihai Rada

Corectură:
Veronica Huțanu

Layout&DTP:
Georgiana Kelemen

Colaboratorii pot trimite textele numai în format electronic. Autorii care doresc să fie recenzați în paginile revistei sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției. (Ploiești, Piața Eroilor nr. 1A, etaj VII)

Telefon: 0244.578.148

Site: www.casadecultura.ro

Facebook: facebook.com/atitudiniploiesti

Email: revistaatitudini@gmail.com

Tipar: SC 2M Digital SRL

ISSN: 1584-0832

Responsabilitatea pentru conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor. Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Coperta a IV-a ilustrează creații din Tabăra de Creație Plastică „Dan Platon”, de la Ploiești, desfășurată sub coordonarea Casei de Cultură „I.L. Caragiale”, iulie 2022 (de la stânga la dreapta):

- Maria Gliga, *Impresii*
- Nada Panait, *Prime impresii*
- Liliana Marin, *Apus prins în timp*
- Diana Lemnaru, *După-amiază*
- Georgiana Tudor, *Între arhaic și prezent*
- Andrei Nistor, *Over de Hill I.*

2-5

12-14

16-17

21-22

24

Argument

Dan GULEA, *Un august în flăcări* - **PAG. 1**

Marin Preda 100

Nicolae BOARU: „Avem absolut nevoie de două ediții Preda: una critică, de opere complete, și a doua, o ediție la purtător” - **PAG. 2-5**
Marin PREDĂ la Ploiești: „Cel mai grav lucru este atunci când îți iei visurile drept realitate” - **PAG. 6-7**

Avanpremieră editorială

Geo BOGZA – nașterea unei conștiințe artistice - **PAG. 8-11**

Interviu

Daniel ȘANDRU: „Pedagogia memoriei – un exercițiu pentru tânăra generație” - **PAG. 12-14**

Întâmplări cu oameni și lucruri

Constantin ABĂLUTĂ, *În căutarea Amaliei (I)* - **PAG. 15**

Poezie

Liviu Ioan STOICIU, *Limba clopotului/ Din capcană/ Ne strâmbăm mințile/ Canton după canton* - **PAG. 16-17**

Repere francofone

Diana RÎNCIOG, *Felicia Mihali – scriitoare, jurnalistă, traducătoare și editoare de succes în lumea francofonă din Canada* - **PAG. 18-19**

Vitrina Atitudini

O matematică a cuvintelor/ Oameni de nota 10 - **PAG. 20**

Arte

Ploiești Jazz Trio - **PAG. 21-22**

Ace

Ion Bogdan LEFTER, *Cuvinte mincinoase* - **PAG. 23**

Sport

Mihai IOACHIMESCU, *Șah-mat mediocrității!* - **PAG. 24**

**SCANEAZĂ
CODUL QR**

și intră pe site-ul Casei de Cultură Ion Luca Caragiale a Municipiului Ploiești

UN AUGUST ÎN FLĂCĂRI

Dan Gulea

Era titlul unui serial de dinainte de 1989, despre misiunile comuniștilor în vremea celui de-Al Doilea Război Mondial, foarte urmărit – așa cum orice se difuza în timpul celor două ore de program TV zilnic cam era urmărit. Principalul subiect: momentul 23 August 1944, bază a unei mitologii național-comuniste sub forma Zilei Naționale, sărbătoarea pe care au deturnat-o comuniștii, autoproclamându-se drept autoorii întoarcerii armelor împotriva fascismului hitlerist, cu principalul scop de a rescrie istoria și de a obnubila actul istoric și personalitatea regelui Mihai.

Unul dintre episoade, cu un mare actor în rolul principal, s-a turnat la Ploiești; faptul – memorabil, din moment ce au fost cooptați mii de „oameni ai muncii”, conform terminologiei din epocă, fiind „scoși din producție” pentru a asigura figurația unei manifestații și stând cu orele pe platoul de filmare. O scenă în care marele actor cobora treptele de la Palatul Culturii a fost reluată de nenumărate ori, până a ieșit ceea ce trebuia să iasă.

Dacă părinții asigurau figurația, copiii erau încadrați de școli pentru a realiza fandări sau exerciții cu mingea pe stadioane, zile în șir, până la momentul spectacolului propagandistic ce se organiza în fiecare an de 23 August, cu promisiunea de a merge la un film cu clasa după ce se terminau

repetițiile. Rezultatul era o insolăție grozavă, ce avea meritul de a întregi familia și a te retrage din acest cerc vicios, spectacol omagial – film – figurație.

Două filme și-au ales anul acesta Palatul Culturii drept decor: un *Ocol al pământului în 80 de zile*, coproducție internațională, unde Sala Coloanelor va imagina imagina, nici mai mult, nici mai puțin, Central Station din New York. Dar și un film biografic Enescu, unde scările Palatului sunt din nou un fundal important. Fără mulțimi de figuranți. De pe urma acestora au rămas o serie de butaforii: câteva ghișee pe care scrie Tickets, plus un ceas uriaș de carton aurit.

Pentru literatura noastră, august 2022 înseamnă centenarul Marin Preda (5 august 1922- 16 mai 1980), un moment important de evaluare a imaginii prozei și a literaturii române din a doua jumătate a secolului al XX-lea și a felului în care ne raportăm la o moștenire culturală: verdictul nu poate întârzia, din moment ce nu avem încă o ediție completă a operelor lui Preda (o ediție critică – nicidecum), din moment ce nu există în prezent o ediție populară sau școlară a marilor sale texte. Mai mult, cu pretextul pandemiei, Preda a fost o victimă directă a restructurării programei școlare, promoțiile 2020, 2021 și 2022 nemaiavând de învățat Preda pentru bacalaureat.

Deci scriitorul este un câmp

fierbinte de bătălie: unele ediții postume din opera lui tocmai asta fac, formatează, angajează. Un om care a intrat în Partidul Comunist abia în 1977, care a ținut permanent un echilibru realmente foarte dificil de ținut în epocă, confruntându-se din interior cu sistemul, asigurând o independență aparte Editurii Cartea Românească, pe care o conducea de la înființare, în condițiile în care era 24 h supravegheat, scriind marile sale romane – un astfel de om este un nume care trebuie să fie înregimentat, de o parte sau alta, nu-i așa?

Lipsa unei editări profesioniste se resimțea încă din anii 1990, iar *ATITUDINI* face o radiografie Preda cu ajutorul unei discuții nouăzeciste, ce îl are drept protagonist pe regretatul Nicolae Boaru, director al bibliotecii „Iorga”: nici atunci, nici acum nu există aceste ediții, pe care orice clasic le merită. Tot în legătură cu opera și viața lui Marin Preda, reluăm un interviu acordat la Ploiești aproape imediat după apariția *Moromeților II*, rămas undeva în presa locală și necuprins în nicio ediție.

Dar august 2022 aduce flăcările mai aproape decât oricând: este războiul din Ucraina și pretextul denazificării invocat de ruși, este valul de căldură care terorizează Europa de câteva săptămâni, decontare a comportamentului iresponsabil față de mediu.

Nicolae Boaru: „Avem absolut nevoie de două ediții Preda: una critică, de opere complete, și a doua, o ediție la purtător”

Centenarul Preda este o foarte bună ocazie pentru bilanț și retrospective, un bun moment pentru evocarea unei figuri cunoscute din viața culturală locală, profesorul de limba și literatura română Nicolae Boaru (1949–2013), director al Bibliotecii Județene „Nicolae Iorga” (1996–2013), un mare cititor și un spirit prin excelență oral, foarte abil psiholog, reprezentant al unei generații care a putut să își asume o serie de responsabilități fără a avea în mod necesar suport politic.

Locul

Radio Contact, cu sediul într-un apartament cu trei sau patru camere dintr-un bloc-turm de locuințe (etajul ultim, IX sau X) din cartierul Vest, zona Lămâița; în inima Vestului.

Timpul

Începutul lui mai 1995, seara, în jurul orei 20; sunt 15 ani de la dispariția lui Marin Preda

Contextul

Sorin Teodorescu, directorul stației Ploiești, programează o emisiune „Marin Preda”, unde este invitat Nicolae Boaru, alături de doi elevi de la liceul „Nichita Stănescu” din Ploiești, pentru a marca cei 15 ani de posteritate a scriitorului.

Emisiunea este interactivă, întrebările ascultătorilor erau comunicate telefonic regiei, care le transmitea în studio prin intermediul unor bilete de hârtie.

Una dintre temele discuției: editarea profesionistă a lui Preda, într-un volum de tip „ediție critică”; un deziderat în 1995 – și, din păcate, un deziderat și astăzi, în 2022, la centenarul Preda, deși au apărut între timp unele ediții de *Opere* (cum ar fi cea din 2002, în 4 vol.), ce reprezintă o tentativă notabilă.

Discuția de mai jos a fost înregistrată pe o casetă audio AGFA, din arhiva subsemnatului, de unde este transcrisă și adnotată de același, redactor-șef al *ATTITUDINILOR* de astăzi și fost elev ieri, în 1995, participant la acea discuție – din teribilii ani '90. Intervențiile elevilor nu au fost redactate, fiind marcate prin puncte de suspensie între paranteze drepte. (Dan Gulea)

Realizatorul emisiunii: *Vă salut din partea ascultătorilor pe toți cei care sunteți în acest moment în studioul Radio Contact! M.P., un*

subiect mereu deschis – și, de ce să nu recunoaștem, timpul este puțin cam vitreg pentru noi – pentru M.P. ne-ar trebui foarte mult timp.

Nicolae Boaru: Vom încerca în seara aceasta să dezbaterem, să desfacem, să discutăm concret despre perenitatea și despre elementele caduce, dacă există, din opera lui M.P., acest mare scriitor de la moartea căruia se împlinesc, pe 16 mai, 15 ani.

Așa cum spune în *Moromeții*, sperăm ca timpul să aibă răbdare și cu noi, până la ora finală. Dacă îmi permiteți, două cuvinte, care să fie cam la mijloc, între propozițiile banale de manualul de limba română, cam nemodificat de ani de zile, cum știți și dvs., și cercetările sau exegezele complicate, aride, specioase. M.P. este un spirit pe care, de la început o spun, un spirit și o operă absolut fundamentale – și nu o juxtapunere de titluri – este o operă cu subiacențe, niște idei care polarizează ca polul magnetic pilitura.

Apoi, nu există în critică o discrepanță între omul M.P. și creația sa literară. Pornind pe o paradigmă celebră, cea eminesciană, există un continuum, un legat între viață și creație, adică omul poate fi descifrat prin creație – creația poate fi descifrată prin umanitatea ei intrinsecă. O primă definiție pe care aș avansa-o, ca să fiu iar bombastic, ar fi aceea că opera lui M.P. este a unui spirit complex, cu interogații și îndoieli asupra umanului și a tot ceea ce este legat de acesta, este opera unui spirit scrutător, viu și permanent interogativ.

Profit de această pauză pentru a face și un anunț, pe care trebuia să îl fac de la început: în cazul în care cei mai iubți dintre ascultători (ca să facem și o paralelă cu subiectul nostru de azi) au vreo întrebare de pus stimaților noștri invitați, a mea colegă va recepta întrebările voastre la telefonul redacției! Sigur, nu întrebări de felul ce mașini îi plac domnului profesor sau care este marca preferată...

Fiatul 1300 Marin Preda!

Aș vrea să începem cu un medallion biobibliografic – acesta nu este niciodată superfluu, legat de activitatea și de prezența în viața cetății a lui M.P.

Expresia minunată din *Viața ca o pradă* spune cam așa: „Aventura conștiinței mele a început la vârsta de 3 ani” [...] În 1941, M.P. dă o poezie redactorului revistei *Albatros*, Geo

Dumitrescu, „Întoarcerea fiului răătăcit”, dar din motive de cenzură – exista și atunci cenzură, dar parcă mai puțin draconică decât aceea care a urmat, poezia nu apare. El o va citi în cenaclul lui Lovinescu, „Sburătorul”, care o va declara „interesantă”. Interesant putea să fie autorul, nu? Această poezie făcea parte dintr-un volum colectiv, care nu a mai apărut, și care se numea *Sârmă ghimpată!*. Iat-o:

*E dimineață, am gura amară și cârcei în tot corpul
Peste geam văd pâinea rotundă și inaccesibilă ca idealul unui adolescent
Mă întind și mă las fără să vreau în voia mea însumi
Și cuget banal că lumea-i inutilă și trăiește fără nici un rost...*

*Așa cum sunt mă cuprinde nostalgia boabelor de porumb coapte-n tarabă
și a mămăligii cu brânză friptă pe jăratec a oamenilor proști...
nu-i nimic, că doară ți-ai propus să fii luptător și să cucerești lumea
și ai nădejdea să revină niște timpuri ce nici măcar nu le cunoști.*

*Acum dă-te jos din pat și caută și muncește fiindcă nu-i rușine
Eu, ascultă-mă: am fost pe rând: mareșal după caruri mortuare,
am spălat pe jos, am ținut filozofic de coarne roaba
și am măturat măreț și „dégagé” pe trotuare.*

*Nu mai scrie versuri prozatorule care faci patetic foamea:
Punctează de vrei mizeria sau descrie ca un Neron, o vâltoare,
Urmărește ca prostul un copil ce duce înghetat un lemn în sanie,
sau fugi ca un foiletonist după inspirație pentru intriga fascicolei viitoare.*

*– Da, dar în mine se prăbușesc o mie de visuri.
Sunt tot atât de gol și inutil cum am plecat de-acasă
și așa cum sunt m-a cuprins nostalgia boabelor de porumb coapte-n tarabă
și a mămăligii părintești aburinde și calde de pe masă.*

Un text absolut inedit, cvasidebutul său într-o plachetă de versuri, redactată de Geo Dumitrescu, conducătorul revistei *Albatros*, în 1941. Pentru că debutul adevărat va veni [...] cu *Întâlnirea din Pământuri*. Vreau să aduc un amendament unei greșeli aproape omniprezente: acest „Pământuri” este un toponim și se scrie cu literă mare, așa cum se găsește în ediția princeps – și nu *Întâlnirea din pământuri*, cu „p” mic, pentru că nu sunt „pământuri” ca acestea, care sunt date în ultimii ani, fără foaie, știți dvs., cu mare generozitate! [...]

Dacă îmi permiteți, la această catagrafie, aș adăuga vreo două-trei lucruri... *Cel mai iubit dintre pământeni* apare în 1980, în februarie, cu câteva luni înainte de moartea lui M.P., survenită la 58 de ani; acest lucru îl apropie de precursorul, de predecesorul, de mentorul său, care a fost Liviu Rebreanu și care s-a stins la 59 de ani...

Aceasta este și întrebarea Cristinei din liceul „Caragiale”, care este cauza reală a morții lui M.P.?

Singurul lucru cert este că e incertitudine totală, domnișoară din „Caragiale”. Morțile în România – și de mulți ani! – sunt foarte dubioase, credeți-mă. Într-adevăr, despre moartea lui nu au vorbit decât niște iluștri necunoscuți, de tipul Savu

Dumitrescu, care era șoferul de la editură², și, într-adevăr, varianta care nu este acreditată, dar cam recunoscută, este că, ducându-se spre Mogoșoaia, unde lucra, lucra de foarte mulți ani, era un pic turmentat – în sensul filozofic al cuvântului. A fost primit acolo de o ceată de cheflii, care i-au augmentat starea în care era și, într-adevăr, în timpul nopții el a murit. El a fost o pronie, cum spunea cronicarul, pentru literale noastre.

Aș vrea să mai adaug ceva la ca-tografie, la înșiruirea de titluri...

Sigur, dar peste 7 minute, cât va interveni un buletin de știri Radio Contact, vreau să îi ținem în suspans pe ascultătorii noștri!

*

Ne-am întors cu o nouă întrebare: romanul „Moromeții” are tentă autobiografică?

Aș vrea să fac o legătură cu ultima informație [a buletinului de știri], aceea cu schimbul valutar, și să spun că valuta operelor lui Marin Preda este în continuă creștere. Atât doar că, de 15 ani încoace, din februarie 1980, doar două sau trei au fost reeditările din opera sa, și anume o ediție realizată de Ion Cristoiu ce conține variantele originale ale povestirilor din volumul *Întâlnirea din Pământuri*, apărute în ziarul *Timpul*, și o ediție despre care s-a discutat

foarte mult, și anume la romanul *Delirul*, realizată tot de Cristoiu³, ce a stârnit multe controverse, din care a fost scos fragmentul – singura concesie pe care a făcut-o Preda, cel cu „Oltenia sa natală”, știți dvs. cam despre cine ar fi vorba – și a fost introdus un alt fragment, care fusese scos din prima ediție, de la data apariției romanului, și anume o discuție dintre Stalin și soția sa; această ediție a fost socotită și ea cenzurată.

Dar să ne întoarcem la întrebarea inițială, fundalul biografic al romanului *Moromeții*; este foarte interesant, pentru că l-a impus în literatura noastră – exact cum s-a întâmplat cu Arghezi, dar la o altă vârstă – l-a impus la numai 33 de ani ca un clasic în viață. Această situație are și perdantul ei dezavantaj, și anume că te închide într-o cutie a istoriei literare din care nu mai poți să ieși. Într-adevăr, Tudor Călărășu este de neabătut prototipul acestui personaj, unul dintre frumoșii literaturii noastre, Ilie Moromete. Dar, pe de altă parte, romanul a apărut și influențat de mentorul său, Rebreanu, dar influențat *à rebours*, pentru că pe el l-au frapat două figuri: țăranul instinctual, cum ar fi spus G. Călinescu despre Ion, și tipul de tragedie cumplită, care este chipul Anei.

Preda realizează în Ilie Moromete un țăran inteligent, cu simțul relativității, cu plăcerea voroavei in-

teligente; pe de altă parte, față de Ana, acest personaj, repet, aureolat tragic, Preda creează, contrapunându-l, tipul Polinei, care este o femeie voluntară, o tânără care își impune iubirea ei, amenințând cu incendierea gospodăriei tatălui, o femeie-bărbat, cum avem atâtea în literatura noastră, cum știți și dvs.

Opera lui are două mari segmente, și anume cel de inspirație rurală, care merge până în 1967-1968, în *Intrusul*, de exemplu, și celălalt, de inspirație citadină, intelectualistă, și în care se străvâd preocupările unui moralist modern, care chestionează istoria și spiritualitatea contemporană despre trăsăturile pe care le are. *Delirul*, nu uitați acest titlu extraordinar, istoria e încă dominată de delir.

De ce există totuși apariții atât de limitate ale literaturii valoroase, de tipul Eliade, Cioran – sau Preda, în comparație cu literatura de mâna a doua, a treia, pentru a da exemplul Sandei Brown? E adevărat, trăim într-o societate de consum și fiecare trebuie să își vândă marfa, dar nu trebuie pus accentul și pe valoare, din când în când?

Haideți să vorbim astăzi, pe acest fundal minunat [„Primăvara” din „Anotimpurile” lui Vivaldi], de ceea ce Preda numea „lumea mea scaldată în lumina eternă a zilei de vară”. Și curios este – „Ce bizar, ce curios!”, vorba lui Ionesco – Marin Preda a fost director de editură – și Cartea Românească încă, din motive ocul-te, cum se spune astăzi, îl lasă în critică pe Marin Preda, în loc să îl aducă printre minunatele apariții de tipul Sanda Brown și „tentacularele ei mreje”, care și-a făcut castele deloc în Spania!

Pe de altă parte, în cei 15 ani care au trecut din 1980, au apărut câteva ediții din *Cel mai iubit dintre pă-*

mânteni, dintre care una, de la noi de-acasă – și anume din Basarabia. Îmi aduce aminte de o vorbă minunată a lui Nichita Stănescu, acasă la noi sau neacasă; coborând odată pe peronul din Chișinău, Nichita a spus: „Nu credeam că se face atât de mult de acasă până acasă!”. Nichita a fost un mare prieten și l-a avut ca mare prieten pe Marin Preda.

În primul rând ar fi necesară, ar fi absolut necesară o ediție critică din opera lui M.P., care să aducă toate variantele, cu toate corecturile, cu toate amputările pe care cenzura vremii le-a impus chiar lui M.P. O ediție critică și una „la purtător” – pentru că foarte multă lume nu cunoaște din Marin Preda decât primul volum din *Moromeții* și *Cel mai iubit dintre pământeni*.

Dacă îmi permiteți să fac o paranteză, critica literară este unanimă în a afirma răspicat marile realizări, capodoperele lui – și ele ar fi, atenție, vă rog! și nu aș vrea să deranjez pe nimeni, *Moromeții I* și *Viața ca o pradă*, care este un roman în roman, un metaroman – romanul unui romancier, al devenirii sale scriitoricești. *Cel mai iubit dintre pământeni* este o carte foarte frumoasă, dar a câștigat enorm și pentru faptul că a apărut în 1980, adică exact în „savantul deceniu”, cum s-a spus după aceea, nu „obsedantul deceniu”, adică anii 1950-1960, „savantul deceniu”, știți foarte bine ce s-a întâmplat între 1980-1989, a apărut când multă lume era înclinată, pentru că atunci istoria, sociologia

erau foarte sub obroc, să citească literatura, și să citească literatura bună, care scria esopic, care scria între rânduri sau, cum se spune, în bob de orez: una pe față, una pe dos.

Citeam într-un articol, avem toate datele dintr-o perioadă, dintr-un trecut proximal, în care nici Preda nu era atât de puternic să scrie decât cu aluzii fine la ceea ce se întâmpla în timpul respectiv, cenzura fiind atât de cumplită sau, oricum, obrocul atât de întunecat.

Noi citeam în anii '70-'80 despre ce se întâmpla în anii '50 și ceva - '60, adică ai minunatelor realizări, care se numeau Canal, care se numeau colectivizare, care se numeau știți și Dvs. cum. Deci noi avem absolut nevoie de două ediții Preda: una critică, de opere complete, și a doua, o ediție „la purtător”, pentru că sunt foarte puțin cunoscute scrieri ca *Marele singuratic*, *Intrusul*, cea pe care v-am numit-o acum câteva minute, dar și *Imposibila întoarcere*, în care sunt eseuri de neuitat, în care M.P. stigmatizează sau numește sindromuri, patologii ale vremii lui; câteva titluri: despre „Neobosita inventivitate a tipului infect”, despre „Spiritul primar și agresiv” – auziți titlu! Au devenit citate care au rămas de atunci ca pecetluind realități inflamatorii.

O întrebare de la ascultătorii noștri, de la Mihaela: în condițiile actuale, cum credeți că ar fi scris Marin Preda „Delirul”? Condițiile cred că le cunoașteți cu toții, iar dacă nu le cunoașteți,

deschideți televizorul pe programul 1 al Televiziunii Române, este ora 20.12 și este o excepțională emisiune⁴, care vă va învăța și vă va arăta ce se întâmplă în ziua de astăzi, dar numai dintr-un punct de vedere – și nu neapărat aceasta este realitatea. Dar ar trebui să mă opresc aici cu comentariile și să repet întrebarea: în condițiile actuale, cum credeți că ar fi scris M.P. „Delirul”?

Mie personal mi-a plăcut comentariul la întrebare, vă rog să mă credeți că, dacă o să deschideți și o să vă uitați la programul televiziunii române, veți vedea acolo un delir molcom. Ca să vă răspund la întrebare, nu știu cum ar trebui să fie, pentru că fiecare epocă are urgențele ei, imperativele ei, și M.P. este un scriitor al contemporaneității, văzute de un ochi lucid și neiertător. Opera lui are o parte țărănească, este un titlu, pe care vi-l dedic, ce redă un efort foarte tânăr, foarte viu, dar e violent: este vorba de o piesă de pe primul mare album al lui Pink Floyd, intitulată, horribile dictu, „Money”!

Măi dragă domnule prim-ministru⁵, dacă ascultați în acest moment Radio Contact, îmi permit să vă dedic această piesă – poate, vorba domnului profesor, se va revărsa ceva-ceva, ce alt-ceva? decât: „Money!” Și totuși, pentru că tot avem alegeri anul viitor, să ascultăm acum „Ploaia care va veni”.

NOTE

1. O variantă imaginată a acestui volum a fost alcătuită de Claudiu Komartin, cu titlul *Sârmă ghimpată. Când focurile se vor stinge printre ruine. Poezii ai generației războiului*, la Editura Cartier, Chișinău, 2019; Preda nu este reținut aici.

2. Savu Dumitrescu a relatat experiența sa alături de scriitor într-o plachetă, *Zece ani alături de Marin Preda* (Editura Cartea Românească, București, 1985, 200 p.), reeditată cu titlul *Marin Preda între viață și moarte* (Casa Editorială Odeon, București, 1992, 156 p.).

3. Este vorba despre *Scrieri de tinerețe*, Editura Minerva, București, XLV + 266p. și de *Delirul*, ediție necenzurată, Editura Expres, București, 1991, 442 p.

4. Trimitere la emisiunea principală de știri a Televiziunii Române, cunoscută pentru obedița față de partidul aflat la putere, într-o epocă în care posturile TV naționale puteau fi numărate pe degetele de la o mână.

5. Nicolae Văcăroiu (1992-1996), supranumit de o parte a presei „Vodcăriu”; apelativul „măi dragă” trimite la un tic verbal al președintelui epocii, Ion Iliescu (1990-1996; 2000-2004), care își pierdea uneori stăpânirea de sine în fața presei, emițând apelative de tipul „măi”, „măi dragă” – sau chiar „măi animalule”, consemnate de istorie – dar și de artiști protestatari.

MARIN PREDĂ LA PLOIEȘTI: „Cel mai grav lucru este atunci când îți ieși visurile drept realitate”

La *Flamura Prahovei*, cotidianul de partid din regiunea Ploiești, cu o excelentă pagină literară ce apărea o dată pe săptămână, cronică literară a fost ținută, cu intermitențe, de mai mulți critici, care au comentat literatura timpului – inclusiv volumele lui Preda.

Astfel, Miron Dragu (pe numele său Miron Bergmann, emigrat la începutul anilor 1960 la Paris) vorbește despre „eroul lui Marin Preda, un tip de o rară forță artistică” (cu referire la *Desfășurarea și Ferestre întunecate* – 12 iulie 1959), dar și la *Risipitorii* („în problemele conștiinței omului nou [...] rezidă caracterul pasionant al cărții”; „dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii [...], o temă foarte actuală și plină de răspundere” – 18 noiembrie 1962).

Mihai Gafița, viitorul colaborator de încredere al lui Preda de la Editura *Cartea Românească* (1970-1977), vechi redactor al romanelor lui Preda, mare prieten, scrie constant despre autorul *Moromeților*. La 22 octombrie 1967, semnează un profil „Marin Preda”, unde îl caracterizează pe Ilie Moromete: „Ar fi alături de adevăr afirmația că Ilie Moromete nu-și înțelege timpul; mai curând este exactă teza că el caută să i se sustragă [...] parvenitismului politic, oportunistului gălăgios, drapat în revoluționarism de paradă, citadinizării în suprafață el le opune apărarea tăcută [...] a unui tip de viață și de civilizație [...] care [...] în conștiința lui rămăseseră triumfătoare pentru că [...] îl salvaseră cândva de la naufragiu moral”. Mai mult, având acces la masa de creație a prozatorului, se anunță în *Flamura Prahovei* un nou roman citadin (viitorul *Intrusul*), și titlurile sale provizorii, „notate cu egală rezervă de autor: *Omul desfigurată și Lumina care scade*”, fiind comentat astfel: „Călin Surupăceanu străbate un drum coborâtor, în timp ce alții în preajma lui urcă [...] victima unui act propriu, spontan, de generozitate – încercarea de a salva un om de la moarte sigură [...] Piesa *Martin Bormann*, a cărei premieră e și ea anunțată tot pentru toamna aceasta, e și ea grăitoare pentru valențele noi ale scriitorului în explorarea unor valențe inedite”.

În anul următor, Gafița îi ia apărarea prozatorului în campaniile declanșate de criticii de partid împotriva *Moromeților II* și a piesei *Martin Bormann*, când Dinu Săraru, de pildă, număra biletele vândute și cele nevândute de la piesa de teatru (17 martie 1968).

La Ploiești, Preda ajunge, pentru prima oară, la sfârșitul lui octombrie 1968, invitat de Eugen Simion, care acceptase să conducă un cenaclu literar aici, la Palatul Culturii – cenaclu „I.L. Caragiale”; Preda, autorul *Moro-*

meților, prozatorul cel mai discutat al momentului – încercase de curând și trecerea spre teatru. Prin oraș, trecuse de multe ori – dar fără să se oprească, mereu în drum spre Sinaia, locul său preferat pentru scris. Administrativ, e vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor (unul din cei cinci ai epocii) și redactor-șef-adjunct al *Vieții românești* – vine așadar la Ploiești în căutarea unor talente. Vorbește la ședința de deschidere a cenaclului; fără îndoială, niciodată nu strică puțin sentimentalism: știa că pe aici (în intervalul 1948-1952) a trecut Aurora Cornu, prima soție, din momentul în care scria *Moromeții I* – se cunoscuseră prin 1954.

Și ajunge într-un cerc de poeți, care se exersaseră în special în versuri de circumstanță, dedicate partidului. Chiar dacă va veni în oraș și a doua oară, peste numai o săptămână – ocazie cu care i se ia un scurt interviu, pe care îl republicăm acum, după 54 de ani – Marin Preda nu mai este interesat de alte vizite. Urmău alegeri pentru Uniunea Scriitorilor, peste doar două săptămâni, iar prozatorul a participat, în calitate de vicepreședinte al Uniunii, la redactarea unui raport al breslei scriitoricești – la care și face referire în cursul dialogului.

***

Raportul intitulat „Probleme actuale ale literaturii române” (în *România literară*, nr. 2, 1968, p. 6-10) analizează perioada scursă de la ultimul congres al scriitorilor, cel din 1965, constatând că „acești trei ani au dat cel mai mare număr de creații din ultimul pătrar de secol”, fundamental fiind „raportul dintre creator și colectivitatea care l-a născut și format”, în termeni de responsabilitate față de societate. Constatându-se efervescența poeziei, este considerată semnificativă „dezvoltarea romanului” și „aparitia unor scrieri de primă însemnătate în marea linie a realismului nostru”; în privința criticii (cu trimitere directă la opoziția Maiorescu vs. Gherea), „tendențele de cultivare unilaterală a uneia sau alteia din experiențele înaintașilor se dovedesc infructuoase, sensul activității critice actuale fiind asimilarea creatoare a tuturor contribuțiilor valoroase din trecut într-o sinteză proprie.” Raportul se pronunță atât împotriva „sociologismului vulgar”, cât și a „eclectismului estetic”, accentuând importanța actului critic și a cronicii literare, de discernere a valorilor.

Aceste mărturisiri dintr-o perioadă specială a scriitorului nu au fost incluse până acum în vreo monografie sau volum Preda (fie el și postum, precum culegerea de articole *Creație și morală* din 1989), iar republicarea lor indică o foaie de temperatură exactă a scriitorului. (Dan Gulea)

ÎN PRAJMA ADUNĂRII GENERALE A SCRITORILOR:**CINCI MINUTE CU SCRITORUL
MARIN PEDA**

în *Flamura Prahovei*, sâmbătă 2 noiembrie 1968,
p. 2, convorbire consemnată de Ion Cucu

Scriitorul M.P. preferă, după cum ne-a mărturisit, să scrie decât să vorbească. Dacă vorbește, nu mai poate scrie. Îl rugăm să ne explice paradoxul.

Să nu credeți că scriitorul nu știe să vorbească. Dar nu poate fi un bun orator. Natura acestui lucru bizar rezidă în faptul că dacă un scriitor ține un discurs în afară, nu mai poate ține un discurs interior. Literatura este un discurs interior pe care scriitorul știe să-l așeze în tăcere pe hârtie și să-l aducă la cunoștința publicului.

Nu vă cerem un discurs. Vrem un scurt interviu pentru ziar.

Bine, dar interviurile se acordă atunci când ai ceva de spus.

Remarc pentru a doua oară prezența dvs. la ședințele cenaclului ploieștean. Aveți o afinitate deosebită pentru acest cenaclu?

Am afinitate deosebită pentru orice cenaclu. Eu păstrez o amintire plăcută despre cenaclu la care am debutat. E vorba de cenaclu condus de Eugen Lovinescu, unde am găsit întotdeauna o atmosferă propice pentru orice debutant.

Am spus-o și la ședința de deschidere a cenaclului ploieștean și o repet, Eugen Lovinescu nu ținea discursuri în cenaclu său. El stătea pe un scaun și asculta tot ce se citea. În momentul când sesiza ceva, exclama: „Ei, are talent!”. Pentru cel care citea, această exclamație rămânea neuitată pentru tot restul vieții lui. Pentru mine, cenaclu a rămas deci nu numai locul unde se întreține o atmosferă favorabilă literaturii, ci și acela al creșterii talentelor. Cu condiția ca talentul să existe.

Fiindcă sunteți pentru a doua oară în mijlocul cenacliștilor ploieșteni, ce părere aveți despre ei, despre preocupările lor literare?

Sincer să fiu, n-am reușit să-i cunosc pe toți, să-i identific. Sînt mulți entuziaști. Entuziasmul însă nu e totul. Cel mai grav lucru este atunci când îți iei visurile drept realitate. Pentru a nu fi confuz, adaug că talentului trebuie să i se asocieze munca. O muncă permanentă și exigentă. „Dacă eu nu simt o mare poftă să scriu un poem,

spunea

Baudelaire, atunci oricâte idei am în cap tot nu iese nimic.” Subiectul e foarte vast, se poate discuta mult despre acest concept și despre rolul educativ al artei, dar niciodată nu trebuie să te așezi la masă cu ideea că trebuie să realizezi artă educativă.

Am vrea să cunoaștem și preocupările dvs. Mai concret: după „Intrusul”, ce urmează?

Asta nu știu. În ultimii doi ani am scris două cărți: *Moromeții vol. II* și *Intrusul*. Când m-am apucat să le scriu, nu m-am gândit cum o să le cheme. M-am apucat să aștern pe hârtie un dialog interior. A urmat altul. Acum urmează altul.

Observ o înclinație spre sociologie în romanele dvs. E o vocație sau un răspuns concret la chemarea de a se trata mai pe larg și în literatură problemele sociologiei?

Nu e nici una, nici alta. Mie îmi place, mă pasionează istoria. Dar nu descriu evenimentele istorice, ci influența momentelor mari ale istoriei asupra conștiinței oamenilor. Schimbările profunde petrecute în viața patriei noastre au adus transformări și în conștiința oamenilor. Care sînt aceste transformări, încerc să aflu.

Ne aflăm acum în prajma unui eveniment important: Adunarea generală a scriitorilor. Ce influență va avea această adunare asupra dezvoltării literaturii din țara noastră?

Presa a publicat tezele elaborate de Biroul Uniunii Scriitorilor care vor constitui o bază de discuție. Important este că nu ne vom opri la un bilanț, ci vom căuta să găsim împreună căile pentru noi progrese în domeniul literaturii.

„Nu e nicio îndoială că oricare i-ar fi condiția și oricare situația cuvântului, scriitorul nu trebuie să părăsească omul, chiar dacă omul, sătul de propriile sale fapte, n-ar dori să i se pună în față o oglindă și să-și vadă în ea chipul. Nu totdeauna e plăcut să te vezi așa cum ești. Dar nu poți urca niciun fel de culmi morale și ale conștiinței dacă nu știi cum arăți.” („Scriitorul și cuvântul”, intervenție la conferința Uniunii Scriitorilor, în *ROMÂNIA LITERARĂ*, an I, nr. 7, 21 noiembrie 1968, p. 7)

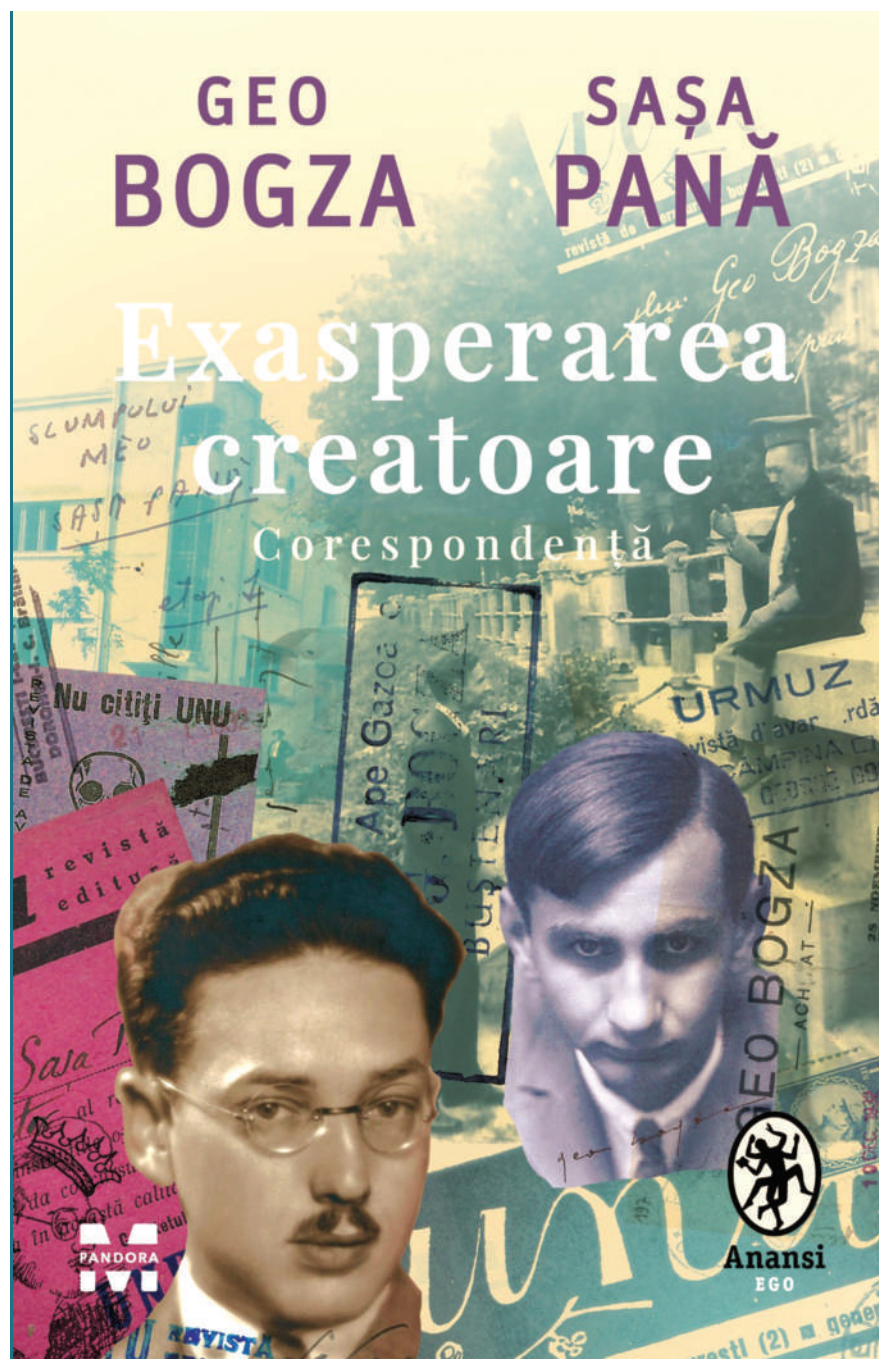
Geo Bogza – nașterea unei conștiințe artistice

Exasperarea creatoare, corespondența Geo Bogza – Sașa Pană, ediție de Cosmin Pană, postfață de Vladimir Pană, Editura Pandora M, Colecția Anansi. Ego, București, 2022, 542 p.

Colecția Anansi este coordonată de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Cu apariția acestui volum de corespondență, din care revista *ATTITUDINI* publică în avanpremieră câteva pagini, opera lui Geo Bogza cunoaște o adevărată recalibrare, autorul înscriindu-se ca unul dintre cei mai autentici epistolieri din literatura noastră, gen care îi număra, până acum, pe Eminescu, pe Maiorescu sau pe Cioran.

Se adaugă în acest context volumul de scrisori adresate Magdalenei Binder (pseudonim literar: Madda Holda, 1911-2012), sora lui Sașa Pană, publicat sub îngrijirea familiei Pană la Editura Tracus Arte (2017, 232 p.), dar și alte scrisori, precum cele din teza de doctorat a lui Nicolae Tzone (susținută în 2011, dar încă nepublicată) – sau bogatul fond familial, cu scrisori către frații săi: prozatorul Radu Tudoran (Nicolae Bogza, pe numele său real), filozoful Alexandru Bogza și scriitorul Ovidiu Bogza, fond ce urmează să fie editat prin îngrijirea cer-

cetătoarei Raluca Georgiana Badea – din care revista *ATTITUDINI* va publica o avanpremieră în nr. următor, septembrie 2022.

Scrisorile lui Geo Bogza (în acest volum, din intervalul 1928-1933, plus câteva telegrame și

felicități din anii 1960) depășesc orice formalism al genului și al așteptărilor, sunt veritabile scrisori-jurnal, o scriitură cu un destinatar precis, ce se dezvoltă de-a lungul mai multor luni de zile, fluxul gândurilor și al situațiilor

fiind întrerupt doar de notarea datei exacte – adesea și cu ora precisă a unui eveniment sau altul. Un eu care se exaltă, (se) exasperează, protestează, suferă, se joacă. Pentru a evalua amplitudinea lui Bogza – în fond, o premieră, pentru că volumul de scrisori adresate Magdalenei Binder nu „cultiva” scrisoarea-jurnal – am selectat o scrisoare integrală, datată 17 noiembrie 1930 și un fragment dintr-o asemenea scrisoare-confesiune (în sensul rousseauist), datat decembrie 1930, text ce are în ansamblul său dimensiuni impunătoare: 246 de pagini manuscris sau peste 100 de carte, din intervalul 1 decembrie 1930- 7 ianuarie 1931.

Bogza este un excentric, în sens literal: participă la mișcarea de avangardă bucureșteană, frecventează mediile artistice de aici, dar locuiește la Buștenari, în nordul județului Prahova; el doar descinde uneori în București – cu vizitele obligatorii la lăptăria lui Enache (sau „Secolul”, ținută de tatăl poetului St. Roll), la redacția revistei *Unu* (care se confunda cu domiciliul lui Sașa Pană), deambulări cu prietenii – trecând obligatoriu prin Ploiești, pe care îl surprinde fugitiv, dar pertinent („îți scriu dintr-un fel de zgârie nori locali o casă cu cinci etaje din care văd tot orașul în această dimineață acoperită cu un cer noros.” (17 septembrie 1930).

Transformarea unei conștiințe artistice, maturizarea ei – cel mai impresionant spectacol al acestui volum, descrisă prin mai multe constante: crize existențiale (îndrăgostirea de Magdalena, gândul sinuciderii, inclusiv cu redactarea unui testament – unde se impune paralela cu

Cioran din perioada acestuia de „exasperare creatoare”), anumite concepții despre lume (farse, exaltări – ceea ce s-ar putea numi trăirea momentului, simpla bucurie a unei ninsori, a unui drum, a unei fraze). În background, trebuie menționate bogatele date de istorie literară, pentru că, pe de o parte, volumul cuprinde și texte ale unor alți expeditori: bilete și semne de simpatie de la Victor Brauner, Dan Faur, Perahim; relatări despre întâlniri cu Liviu Rebreanu („El n-acceptă principal modernismul, totuși îl interesează, n-are barbă. Mi-a luat cu de-a sila o colecție din *Urmuz*” – 5 aprilie 1931) – iar pe de altă parte există elemente din „bucătăria” revistei *Unu*, ecoul ei în presa literară și în rândul apropiaților, concepții și atitudini ale lui M.H. Maxy, Ilarie Voronca, St. Roll, de la grupul revistei *Alge* (Sesto Pals, Jules Perahim, Gherasim Luca), relatări despre procesul pentru pornografie în care a fost acuzat Geo Bogza.

Sigur, avem jurnalul creației unor texte de artă poetică fundamentale pentru avangarda românească, de felul *Exasperării creatoare* și al *Reabilitării visului*, cu note și verificări, întrebări și rescieri de-a lungul mai multor luni – chiar ani; diferite rapoarte despre *Poemul petrolifer*, un text care arată aderența lui Bogza la ideile de stânga, o aderență non-formală, pentru că îi cere, la un moment, dat socoteală lui Sașa Pană: „Văd în ultimul număr al lui *Unu* accente și tendințe sociale de stânga. Nu sunt de aceeași părere.” (25 martie 1932).

Dar mai ales îl avem pe Bogza, în devenire. (Dan Gulea)

Grafia scrisorilor respectă dorința îngrijitorului ediției; parantezele drepte din interiorul textului reprezintă note ale acestuia.

**1.
Domnului SAȘA PANĂ
Directorul revistei UNU
General Angelescu no. 163
București 2**

Dragă Sașa

Scrierea, cizelarea și transcrierea acestor manuscrise, operații făcute toate într-un timp relativ scurt au dus la sleirea forțelor mele scribistice și de aceea nu știu dacă în scrisoarea asta am să-ți pot spune măcar esențialul și mai apoi strictul necesar.

Esențialul este acesta: Eu te iubesc. Dacă ai suspectat fuga mea din București sper că n-ai s-o mai faci și după ce îți voi da următoarele lămuriri cari sunt adevărul: eu n-am fugit pentru a-mi manifesta astfel o atitudine de supărare pe tine. Ci tocmai din contră. După toate acele chestii idioate din tipografie cari duseră la supărarea ta și intrarea în acea torturantă tăcere — despre care am să scriu un roman SUB ZODIA EXASPERĂRII conținând tot sbuciumul acestei ultime șederi a mele la București — un sentiment de cinste față de mine însumi m-a oprit să-ți mai răpesc jumătate din patul tău.

Și în clipa când am plecat nu eram câtuși de puțin supărat pe tine și te iubeam mai mult ca oricând.

Totul decurgea din ciocnirea indivizilor noștri fizici fiecare cu metehnele lor ducând la mizerabile iritări cari mă nedumereau și

mă chinuiam.

Dar nu, n-am să-ți spun acum nimic din tot ce a fost atunci. Dacă nu mă auzai urlând, cred că îți reamintești întoarcerile noastre noaptea când izbucneam de lângă tine svârlindu-mă în ziduri.

Și acum după două săptămâni dela toate acelea, iată-mă aici unde distanța dintre noi e cel mai bun prilej ca să te iubesc fără retractări.

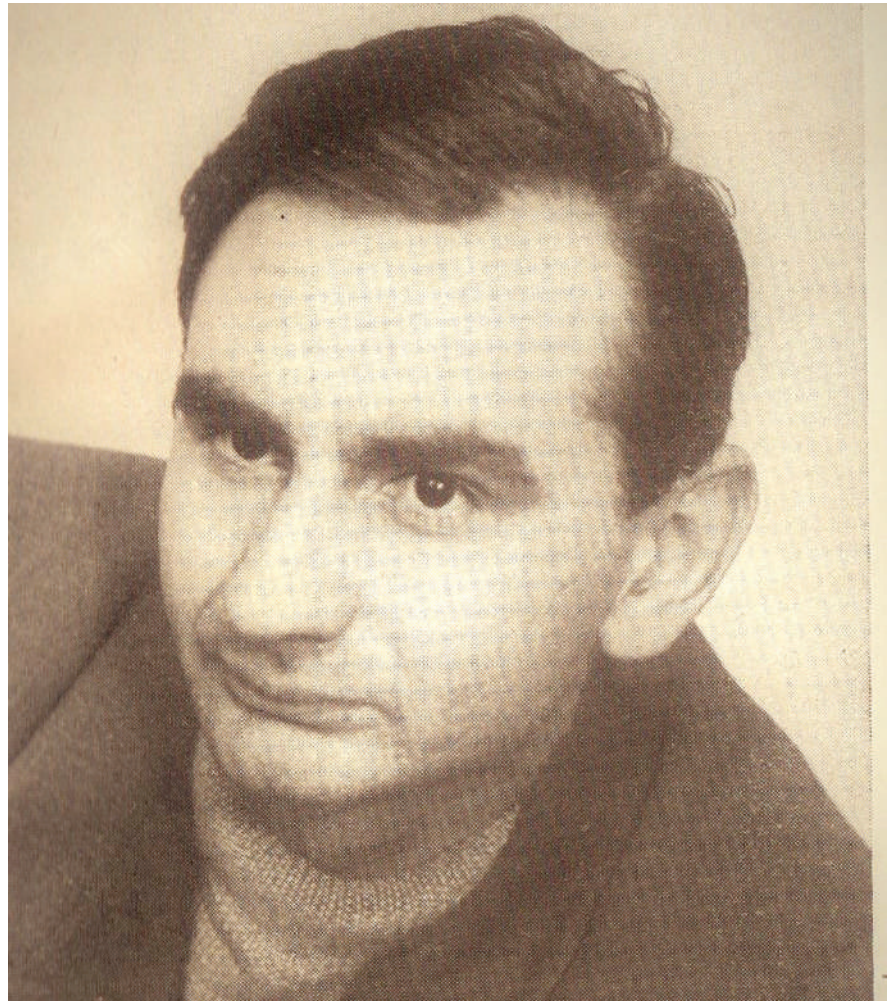
Îmi este indiferent că la o scrisoare trimisă acum câtva (aici observ cu surpriză că am scris pe pagina asta în loc de pe asta obișnuit ca la transcrierea manuscriselor) așadar îmi este indiferent că la o scrisoare trimisă acum câtva timp nu mi-ai răspuns poate într-adins ca eu să văd că ești supărat pe mine (ah! lua-te-ar dracu).

Și eu să-ți scriu cu umilință și cu un glas înduioșat fiindcă presimt că o sinucidere a mea este pe undeva pe aici, aproape și că tot ce se petrece acum e pentru ultima oară că astea sunt ultimile tresăriri de viață.

Ceva ca un arc a plesnit în mine. Din somnorosul care mă știi te anunț că până la două noaptea nu mă culc și la șase dimineața sunt sculat după un somn de vise sinistre și de deliruri, mă privesc în oglindă: ochii mi-au devenit ciudat de strălucitori, simt bine cum ard clipă de clipă ca un cărbune de arc voltaic și aș vrea să scriu, să scriu cu furie.

Deja am umplut multe pagini cu **Sub zodia exasperării** — eroi principali tu, eu, Magdalena în cadrul ultimilor mele peizăniri — și aș vrea să-l termin foarte repede și la fel conflictul meu cu aventura terestră.

Fiindcă nu știu dacă sfârșitul n-ar fi exclus să vie chiar după expedierea acestei scrisori și de

aceia sunt umil și n-am nici un fel de mândrie și îți spun totul cu sinceritate și tristețe.

Asta e a doua scrisoare pe care o scriu de când m-am întors acasă și prima a fost tot pentru tine. Aș vrea să-i mai scriu lui Voronca și poate că am să o fac mâine. Restul nu mă mai interesează. E totuși curios cum din aceste stări de suflet cu totul rupte de realități imediate se desprinde o preocupare constantă și de amănunt pentru UNU.

Vreau să nu-și înceteze apariția — toți banii pe care i-aș avea în clipa asta n-aș ezita să ți-i trimet pentru unu ca o autentificare a celor spuse — din tot ce se petrece pe pământ singură existența ei mă interesează am lucrat pentru ea cu pasiune alăturatele manuscrise în care mă recunosc așa cum mă recunoșteam în „elogiul

Bordelului“ și încă alte câteva din **Urmuz** [revista editată de Bogza].

Nu știu nimic — și nici nu vreau să știu — din cele ce au hotărât ceilalți cu privire la UNU. Dar unu ești tu și unu trebuie să apară să nu-și înceteze cu nici o lună existența. De dragostea și devotamentul meu pentru revistă te vor convinge oare trimeterea acestor manuscrise? pe care le-am scris nu pentru a-mi pune semănătura în josul lor, ci pentru unu.

Dar scrisoarea aceasta e mototilită, e idioată. Alta e substanța gândurilor mele din clipa asta dar trecerea prin cerneală le bălăcește. În dosul lor te rog să mă vezi pe mine acela rar, nefalsificat de nimic.

De aceia încetez aceste lamentabile chestii și te rog încă o dată să fii sigur de desăvârșita mea prietenie pentru tine și pentru unu, pen-

tru care aş face orice efort orice sacrificiu numai să nu-şi înceteze apariţia. Ar fi păcat, groasnic de păcat. Mi-a fost teamă mult în ultimul timp ca oboseala lui Roll, zăpăcelile mele să nu te plictisească într-o zi şi să renunţi. Nu dragă Saşa, nu trebuie să renunţi. În ce mă priveşte pe mine, repet: sunt cu totul al tău, al lui unu.

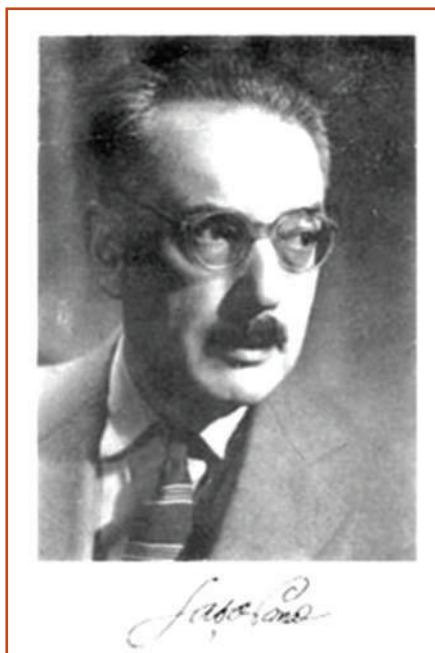
Poate dl Maxy ți-a sugerat că no. pe Decembrie să nu-l mai scoți și să apară de-a dreptul în ianuarie, transformat.

Eu cred că nu e bine să pierzi o lună contactul cu chioșcurile și cu tineretul publicului pe care revista ta și l-a format și pe care nici un altul n-ar mai fi în stare să-l câștige pentru o nouă revistă.

Fă numărul pe decembrie — cât îmi pare de rău că nu-l pot plăti eu în întregime — iată ai aici material suficient, tot e pentru no. asta, pentru cel de pe ianuarie pregătesc deja un eseu: EXASPERAREA CREIATOARE și altele, cu ce mai ai tu cu ce mai dă Voronca încheagă numărul și-l tipărește, în existența lui ca și într-un zid nu trebuie făcută nici o gaură fiindcă pe urmă ar veni și altele. Fă numărul. Nu e nevoie de colaboratori mulți pentru ca să fie interesant. Dacă nu-ți ajunge materialul dă-mi o telegramă. Dar cred că îți va ajunge. La „Vestiar” în afară de chestiile trimese de mine acum bagă-l dacă e nevoie și pe Petre Popescu Poetul și un sfert de coloană poți face cu lista cărților apărute în editura unu în anul acesta.

Iartă-mă. Astea nu sunt sfaturi pentru tine ci preocupările mele pe care ți le transmit.

Și încă o dată îți spun: trăim momente istorice. De ce să ne ba-

tem joc de ele lăsându-le să treacă incolore. Trebuie să activăm. Să răscolim în carnea noastră ca într-o țărână și să scoatem fructele pasiunii.

Eu asta m-a făcut mereu ca și acum când te fac praf strângându-te în cutele inimei. Și te sărut

Geo

17.XI.1930 Buștenari
Ai să-mi răspunzi la scrisoarea asta, nu?

2.

[...]

Luni 22 decembrie [1930]

[...]

TU, tu ești mormântul sufletului agitației acesteia de dinăuntrul meu, tot ce e spirit, tot ce e neliniște în mine tinde înspre tine. Înțelegi, înțelegi bine tot ce îți spun?

Dar nu știu ar trebui să vorbesc despre Magdalena, dar nu miar trebui pentru asta curaj sau elan ci o puțință de a birui timpul, trecerea lui, când, când, și pe câtă hârtie cu câte forțări fizice ți-aș putea înșira tot capitolul acesta

Magdalena de la zece Mai și încă de mai înainte de când încă nici nu știam de existența ei și totuși ți-aș putea povesti niște presimțiri niște coincidențe cari te-ar face să crezi în fatalitate, în destin.

Mi-e capul atât de în flăcări am pierdut demult orice proporție reală a lucrurilor dar mă agită teama de a nu spune banalități de a nu fi lamentabil în această furioasă desconsiderare pe care o fac oricărei valori și a celor ale stilului ale gândirii înainte de a scrie și desigur că e o adevărată porcărie pagina aceasta și celelalte asupra cărora nu pot să fac nici un control (nu recitesc nimic, nimic, măcar un rând din ce am scris mai înainte) și de aceia mi-e frică să nu mă repet sau să nu spun și să nu-mi scape tocmai ceiașe aș fi avut de spus.

Când am ajuns aici sunt zăpăcit, mă opresc după două ore de scris ca după două ore de mers printr-o pădure, ce ți-am scris? Sunt ca la o răspântie în clipa asta dezorientat, groaznic de dezorientat. Dacă m-ai vedea cum arăt întotdeauna când îți scriu, ca un nebun, fără întrerupere, ca într-un vis, că un somnambul, ar putea să se aprindă ceva nu știu nimic, nu știu nimic de tot ce se întâmplă în jurul meu, doar uneori am impresia unei căderi, că mă cufund într-o prăpastie, atunci mă opresc o clipă speriat și pe urmă încep să scriu din nou mai repede mai repede strângând în mână tocul cu mai multă furie așa cum un naufragiat ar strânge bucata de lemn care îl menține la suprafață și pe care ar fi scăpat-o o clipă. Dar eu nu mai știu nimic. Îmi reamintesc doar că la început mi-am propus să-ți scriu despre Magdalena în urma primirei unei scrisori a ei.

DANIEL ȘANDRU: „PEDAGOGIA MEMORIEI – UN EXERCITIU PENTRU TÂNĂRA GENERAȚIE”

interview realizat de Dorin Stănescu

Profesorul universitar Daniel Șandru (n. 1975) este o personalitate a culturii românești și, în egală măsură, un reputat politolog, publicist și autor. A publicat *Reinventarea ideologiei* (2009), lucrare premiată de Academia Română, *Ipostaze ale ideologiei în teoria politică* (2014, Premiul revistei *Transilvania* pentru teorie politică) și *Maladii postcomuniste* și a coordonat, în colaborare, volume precum: *Mass-media și democrația în România postcomunistă* (ed. I, 2011; ed. a II-a, revăzută și adăugită, 2013), *Totalitarismul. De la origini la consecințe* (2011), *Dimensiuni social-politice ale operei lui Petre Andrei* (2012), *Zece exerciții de „inginerie constituțională”* (2013), *Cuvintele puterii. Literatură, intelectuali și ideologie în România comunistă* (2015), *Repere ale comunicării interculturale* (2015), *Anul Regal. Jurnalul Jubileului de 150 de ani de la fondarea Casei Regale a României* (2016), *Cine suntem și ce ne ține împreună? Reflecții post-Centenar despre natura democrației din România* (2019), *Lumea Majestății Sale. Jubileul Custodelui Coroanei Române* (2019) și *Revoluția din 1989. Învinși și învingători* (2020). A fost secretar de stat, coordonator al Departamentului Centenar din cadrul Cancelariei Prim-ministrului Guvernului României (august 2016 – februarie 2017), apoi a coordonat Programul Centenar al Primăriei Municipiului Iași în perioada 2017-2020. A fost director general interimar al Operei Naționale Române din Iași (martie 2021-ianuarie 2022) și din martie 2022 este Președinte executiv al IICCMER. A fost decorat în anul 2016, în calitate de director al revistei de cultură contemporană *Timpul* (în intervalul 2014-2017), de către Președintele României cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler, categoria „Promovarea culturii”. În 2019 a fost decorat de Majestatea Sa Margareta, Custodele Coroanei Române, cu Medalia Regală pentru Loialitate și i s-a conferit, tot în 2019, „Meritul Academic”, cea mai înaltă distincție a Academiei Române.

Dorin Stănescu: *Domnule Daniel Șandru, sunteți unul dintre renumiții intelectuali publici din România și ne reîntâlnim, iată, în postura dumneavoastră de Președinte executiv al prestigiosului Institut de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc. V-aș ruga să oferiți cititorilor revistei „Atitudini”, o publicație aflată sub egida municipalității, câteva argumente privind importanța acestui Institut și*

să ne enumerați câteva dintre politicile publice pe care organizația condusă de dumneavoastră le implementează în beneficiul societății civile din România?

Daniel Șandru: Institutul, trebuie precizat, e o structură guvernamentală al cărei scop principal este, așa cum îi spune și titulatura, să investigheze crimele și abuzurile pe care regimul comunist, mai exact regimul instaurat în perioada 1947-1989, le-a săvârșit. După cum știți,

dl. Andrei Muraru, fost Președinte executiv al IICCMER și care este, în prezent, ambasadorul României în Statele Unite ale Americii, a fost acela care a inițiat demersurile pentru investigarea unor crime comise de foști tortionari și a reușit să aducă în fața instanțelor de judecată doi astfel de foști comandanți de închisori în care se aflau deținuți politici care au fost torturați și care, mulți dintre ei, și-au pierdut viețile acolo. Mă refer aici la celebrele cazuri ale foștilor comandanți de închisori și tortionari Vișinescu, respectiv Ficior. Biologic vorbind, din păcate, prea puțini dintre acești tortionari mai trăiesc astăzi. Noi încă încercăm să identificăm astfel de cazuri, dar suntem interesați în continuare să identificăm și alte abuzuri comise, și mă refer la proiecte pe care le avem în lucru, din punctul de vedere al investigației, pentru a putea furniza date și documentare către Ministerul Public, mai exact procurorilor, ca să putem merge spre instanțe, pentru ca oamenii care au făcut astfel de abuzuri să fie judecați în termenii unui proces corect, așa cum se cuvine în cadrul unui stat de drept și al unei structuri democratice sub aspect social și politic. Un astfel de proiect este „Frontieriștii”, în contextul căruia avem în vedere ofițerii care dădeau ordine ca persoanele care treceau granița, pentru a scăpa de chinurile regimului comunist, pentru a evada din acea societate închisă, să fie împușcate, efectiv vâdate. Al doilea proiect im-

portant vizează ceea ce anume se întâmpla, în mod abominabil, în căminele-spital pentru copii, și facem în acest moment investigații la Siret, în județul Suceava, și la Păstrăveni, în județul Neamț, unde chiar în luna mai am asistat atunci când procurorii au inițiat săpături și au descoperit schelete ale unor victime care au fost supuse abuzurilor în acest cămin-spital. Avem astfel de anchete în derulare și sperăm ca ele să producă rezultate. Sigur că legislația și procedurile legale, care trebuie urmate, determină ca lucrurile să nu se miște foarte repede, așa cum ne-am dori, astfel că rezultatele vin mai târziu. Ca exemplu, situația de la Păstrăveni a fost investigată de procurori în mai 2022, deși noi am depus sezișare încă din anul 2017, dar sperăm că lucrurile acestea vor produce rezultate și, astfel, cei identificați drept posibil vinovați vor fi aduși în fața instanțelor, pentru că, așa cum spuneam, nu Institutul, decide vinovățiile, ci instanțele au ultimul cuvânt. Asta ar fi latura sau direcția cea mai importantă a misiunii și activității noastre. O altă latură la fel de importantă este cea de pedagogie a memoriei, și aici sigur că suntem interesați să deschidem cât mai multe parteneriate, pentru ca mesajele privind o analiză critică și onestă a ceea ce s-a întâmplat în comunism să ajungă în întreaga structură socială.

Institutul, în viziunea noastră, nu trebuie să aibă niște produse de nișă, ci trebuie să fie cât mai deschis către social și, în special, să se adreseze și tinerelor generații, în condițiile în care, după cum arată și un sondaj de dată recentă, crește acest val al nostalgiei față de comunism – și există foarte mulți factori care pot oferi explicații pentru această existență acestei situații la nivel transgenerațional, întrucât vorbim de copii, de tineri de 20 și ceva de ani, care nu

au cunoscut acest regim, decât prin ochii părinților lor. Consider, ca atare, că trebuie să decriptăm mecanismele acestea psihologice ale mentalului colectiv, care permit astfel de nostalgii, dar, pe de altă parte, trebuie să combatem această idealizare nepermisă a regimului totalitar și să avem mereu în vedere ceea ce realmente s-a întâmplat în comunism. Vorbim, stricto sensu, de un regim totalitar care a comis crime, un regim care a însemnat deopotrivă și radicalizare, și fanatizare a discursului public pe ideea luptei de clasă, un regim care a încercat să egalizeze societatea, făcând-o în realitate să funcționeze după un principiu, pe care îl regăsim expus, pe înțelesul tuturor, în „*Ferma Animalelor*” a lui Orwell – parafrazând, „Toți sunt egali, dar unii sunt mai egali decât alții”. Lucrurile acestea trebuie spuse și noi o facem, pe de o parte, prin cărțile pe care le edităm sub egida Institutului, în parteneriat cu mai multe edituri de prestigiu din România, pe de altă parte prin conferințele și workshop-urile pe care le organizăm ori la care parti-

cipăm, în parteneriat, prin expertii Institutului. O altă modalitate este aceea a unor proiecte educaționale, pe care le generăm și le oferim către societate, așa cum sunt bursele IICCMER, adresate masteranzilor și doctoranzilor, Școala de vară „Descoperă România Instituțională”, pe care am reluat-o chiar din acest an. Acum, când vorbim, cei 20 de studenți selecționați se află în vizită la București și astăzi vor avea o vizită la Parlamentul României, iar mâine vor merge să viziteze închisoarea de la Jilava, după ce, în prealabil, au vizitat multe alte instituții și au participat la o serie de workshop-uri și la o seară de film documentar. Organizăm, de asemenea, Universitatea de Vară de la Râmnicu Sărat, pe care o reluăm după doi ani, în condițiile în care în pandemie nu a fost organizată, și acum se va desfășura între 21 și 26 august, acolo unde Institutul încearcă de 12 ani – și abia acum sunt șanse reale – să restaureze imobilul în care a funcționat, între 1948 și 1964, una dintre cele mai atroce închisori comuniste, pentru a-l transforma într-un Memorial ce va impli-

ca și un Centru educațional privind comunismul în România.

..și Vișinescu a fost comandant acolo, iar acest proiect de la Râmnicu Sărat se înscrie tot în acel concept, pe care l-ați amintit anterior, de pedagogie a memoriei. Ce anume intenționează IICMER să realizeze la Râmnicu Sărat și care sunt punctele de sprijin pentru această pedagogie a memoriei?

Referitor la pedagogia memoriei, avem un concept curatorial definit al Memorialului, dar pe care vrem să îl dezvoltăm. Chiar acum lucrăm la identificarea și contactarea unor experți români și străini, care să formeze un grup de lucru în această direcție. Noi mizăm acolo pe autenticitate, astfel încât, vizitatorii, mai ales cei tineri, să reușească – sperăm noi – să își imagineze ce se putea întâmpla în această instituție a torturii din regimul comunist. Ca atare, se va miza, prin intermediul unui sistem de sunete, pe inserarea unor senzații care să redea atmosfera terifiantă a dezumanizării din această închisoare, singura din România comunistă în care deținuții erau ținuți în întuneric și în celule individuale. Acolo și-a pierdut viața, spre exemplu, Ion Mihalache, acolo Corneliu Coposu și-a petrecut cea mai mare parte a lungii sale detenții politice și mulți, mulți alții, care au suferit torturi în închisoarea aflată sub comanda lui Vișinescu, cel pe care justiția din perioada postcomunistă l-a condamnat pentru crimele sale. Așadar, pe de o parte, vom restaura imobilul în care a funcționat închisoarea politică între 1948 și 1964, iar în fața închisorii, la nivel subteran, vom construi un centru educațional, care va conține deopotrivă concept muzeal, educațional și săli de conferințe, săli pentru un cinematograf în care

vom difuza filme artistice, dar și filme documentare despre perioada comunistă și în care așteptăm, sperăm noi, cât mai mulți vizitatori. Avem acești poli ai demersului pedagogic, care încearcă să unească peste timp trecutul, pe care nu trebuie și nu avem voie să-l uităm, prezentul la care trebuie să ne raportăm, cu încrederea că viitorul nu va mai permite repetarea a ceea ce s-a întâmplat în perioada regimului comunist.

Aveți proiecte de viitor, de colaborare cu Ministerul Educației, vizavi de includerea în programa școlară a mai multor ore de istorie, în care să se pună accent pe această pedagogie a memoriei, pe care dumneavoastră o promovați la Institut?

Vă răspund la întrebare, dar vreau să amintesc, întrucât ne aflăm foarte aproape de un moment emoționant, pe care l-am trăit la Iași acum două zile – anume comemorarea a 81 de ani de la Pogromul care a avut loc acolo, cel mai mare masacru la adresa evreilor de pe teritoriul României – de o întrebare care, de fiecare dată când îmi vine în minte, constituie un bun prilej de reflecție: cum anume metastatizează răul într-o societate? Și sigur că, încercând un răspuns, mă întorc cumva la anii 30-40, pe care i-am cunoscut prin memorii, prin cărțile care s-au scris despre acea perioadă. Cred că un posibil răspuns este acela că există o anume etapizare, așa cum se întâmplă în cazul cancerului. Mai întâi se construiește dușmanul, cum ar spune Umberto Eco, odată acesta identificat apare separația, în fapt o „barieră ontologică”, între „noi” - cei buni și „ei” - cei răi. Această separație este indusă în discursul public, apoi în discursul politic și, foarte important, în discursul

instituționalizat, pedagogic, prin școală, astfel încât, pe parcursul a câteva decenii, discursul se radicalizează, odată radicalizat se creează în societate ceea ce filosoful american Eric Hoffer numea „adeptii fanatici”, adepți pentru care crima este perfect justificată, întrucât „celălalt” este altfel decât tine, este diferit. Astfel se ajunge, în cele din urmă, la ceea ce Hannah Arendt numea „banalizaarea răului”, ori senzația mea este de déjà-vu de câțiva ani, de când văd cum se radicalizează, spre exemplu, discursul populist de extremă dreaptă în tot spațiul european și, din păcate, observăm și în România această tendință. Și acum să revin și să vă dau răspunsul la întrebare. Nu vă ascund, am avut o discuție cu domnul deputat Alexandru Muraru, care este și reprezentant special al Guvernului României pentru politicile memoriei, cel care s-a zbatut foarte mult pentru ca Istoria Holocaustului să devină disciplină obligatorie în școala românească și lucrul acesta se va întâmpla începând cu anul școlar 2022/2023. De aceea am și rememorat episodul Pogromului de la Iași din 1941. Revenind, vă spun că intenționăm și sperăm să avem cât mai curând o discuție cu domnul ministru Sorin Câmpeanu, încât și istoria regimului comunist din România să primească un astfel de statut, măcar la nivel liceal. Cred că acesta este un obiectiv foarte important pentru Institut, după cum la fel de important este și Memorialul „Închisoarea Tăcerii” de la Râmnicu Sărat, care, asemenea Memorialului de la Sighet, care este o inițiativă privată, să rămână pentru generații întregi un pol de cunoaștere cu privire la răul politic, pentru ca acest rău să nu se mai poată repeta.

ÎN CĂUTAREA AMALIEI (I)

(FRAGMENT DIN ROMANUL GRAFFERUL ÎN SUEZIA)

Constantin Abăluță

Ce e cu mine? A trebuit să vină Lizica să mă întrebe unde-i Amalia. La întrebarea ei am tresărit și mi-am adus aminte că dispăruse la Biblioteca Națională și că eu nici măcar n-o căutasem. A trecut aproape o săptămână de atunci, frunze în platani mai sunt câteva și-n mine e o liniște răuprevestitoare. Mă uit la cutia de pălării goală în care arunc biletele de metrou folosite. Numai afit? Numai afit!

Azi noapte am visat mulțimi învălmășite, grupuri-grupuri de oameni care mergeau în toate părțile. Îi mîna nu știu ce dorință obscură, se întretăiau dar nu-și vorbeau, aveau fețele împietrite ca niște măști, un grup de care m-am ciocnit în ciuda grijii cu care umblam mi-a scandat Puneți-vă mîinile pe umerii noștri îmbibați de benzină!” și-a trecut mai departe. Înainte să dispară la o răspîntie s-au mai auzit câteva glasuri răzlețe repetînd lozincă ușor schimbată, personalizată: Pune mîinile pe umerii mei îmbibați de benzină!

La rîndul meu, am observat că Armbruster D. Kunze nu e în apele lui. Își tot învîrte căruciorul în jurul pendulei și cu bastonul înălțat în aer arată furios spre cadran. Dacă-l întrebi ce se petrece, nu-ți răspunde, dar așteaptă să pleci ca să-și reia agitația fără noimă. Pare că reproșează ceva ăcelor, greutăților, geamului de cristal al pendulei ori, pur și simplu, timpului. De altfel, cînd crede că nu-i văzut de nimeni, ca un copil rău, rupe cîte o frunză din rododendron și fața supărată i se destinde pe loc. Teamă mi-e ca-n mîntea lui să nu se fi făcut vreo inversare: rododendronul să nu fi devenit pendulă, și pendula rododendron.

Și, la urma urmelor, nici Lizica Dronoe n-a scăpat neatinsă de filoxeră. Auzi! Să mergem împreună la Biblioteca Națională s-o căutăm pe Amalia. Strînge într-o despărțitură a poșetei bilete de metrou folosite. Stai femeie liniștită, mă duc singur s-o caut. O simt eu, ar vrea să intre pe fir. Dar Amalia e numai a mea și așa va rămîne. Mai bine pierdută, decît găsită împreună cu Lizica. Mai bine și-ar vedea de bărbatul ei care a luat-o razna. Timpul, timpul, ce-o vrea el să spună cu bastonul lui bîstîcîit prin aer? Bine că are vîrf de cauciuc că altfel ar fi spart demult cristalul pendulei, că-l atinge neblejnicul și nici nu-și dă seama. Și zilnic rupe cîte o frunză din rododendron ca dintr-un calendar.

Iată-mă așadar la Biblioteca Națională. Mă duc glonț la etajul 15. Nu m-am înșelat: S.O.C. ACTION nu s-a terminat. Biblioteca vie a bătrînelor protestează în tăcere. Ba chiar, de data asta, bătrînul cu chelia cea mai importantă protestează din plin, căci incunabula pe care-o întrupează a fost scoasă din raft și cunoștințele minții lui sunt folosite. În despărțitura întunecată iată-l întors cu fața către cititorul care l-a solicitat. Între ei se află o minuscu-

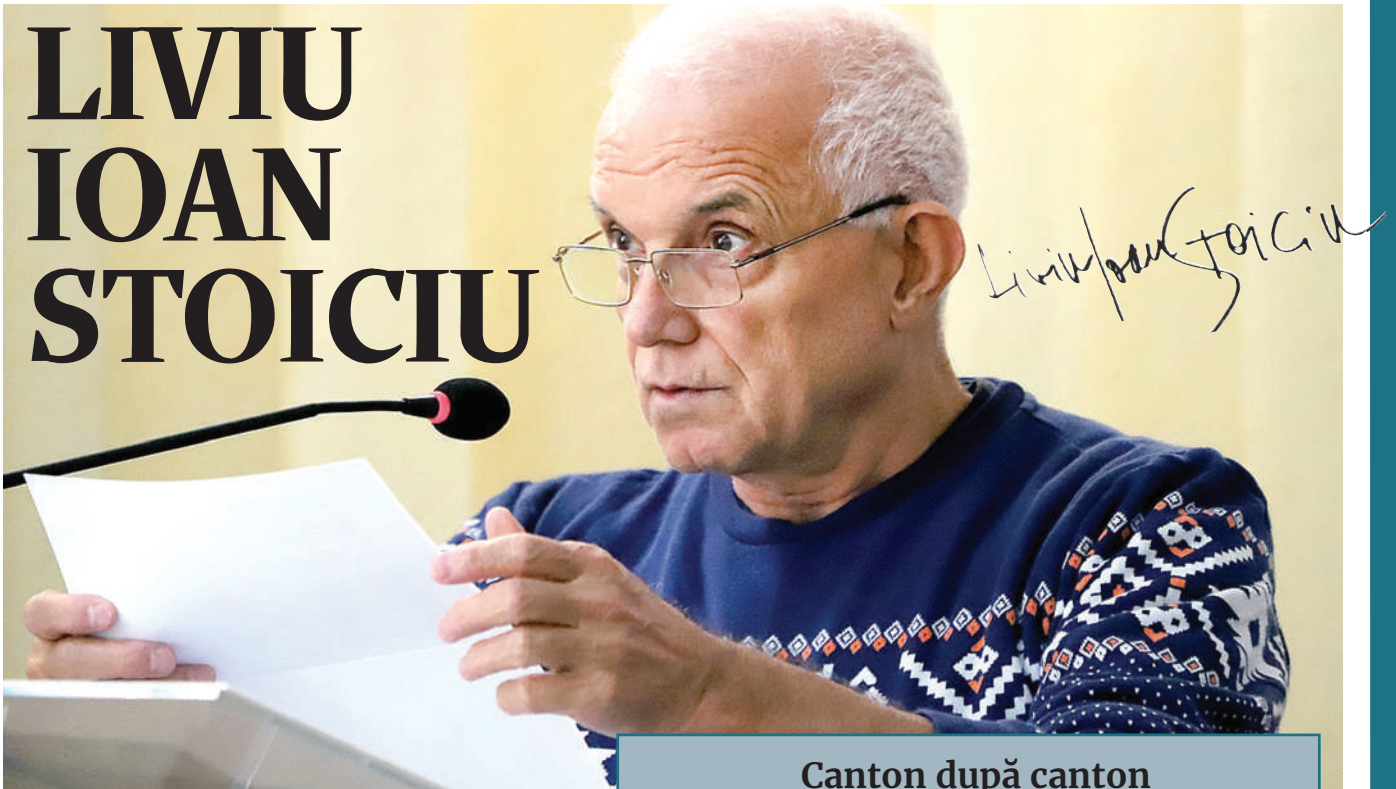
lă măsuță pliantă, ingenios desprinsă din peretele bibliotecii cu ajutorul unor articulații nichelate. Amîndoi își sprijină palmele pe ea; atitudinile lor au o simetrie de parcă între ei s-ar afla o oglindă. Dar cum cititorul e ceva mai scund, capul lui e răsucit în sus și ochii îi sunt fixați în ochii savantului care explică, explică, explică. Murmure inteligibile doar pentru urechea dreaptă a celui alt care este vizibil ațintit în sus, să nu piardă cel din urmă cuvîntel.

Un zdrahon de cameraman cu aparatul pe umăr filmează scena din diferite poziții. Pe cozorocul șepcii lui de jocheu scrie S.O.C. ACTION și asta îi dă dreptul și degajarea să mă filmeze pe mine și pe cei doi-trei gură-cască și chiar să-mi facă complice cu ochiul. De altfel, în momentul cînd „lectura” ia sfîrșit, devin fără să vreau complice. Cititorul și-a luat palmele de pe măsuță, savantul a făcut la fel, nici un murmur nu mai leagă gura unuia de urechea celui alt. Măsuța pliantă a dispărut prin apăsarea unui buton, s-a auzit un scurt declac și gata. În clipa următoare savantul se va-ntoarce cu spatele, incunabula se va așeza la loc în bibliotecă și eu o să rămîn cu buzele umflate. Nu mai e timp de pierdut. Sar de la locul meu și-l prind de mîna. Agățată de mîna lui, mîna mea îi preia tremuratură. Îi șoptesc: N-ați văzut o broască țestoasă? The tortoise. La tortue. Die Schildkrote. Cameramanul filmează scena. Mîna mea și mîna savantului tremurînd împreună. Ridurile de pe fruntea înaltă încrețindu-se și-ncălcîndu-se de efort. În liniștea care s-a așternut răzbat de undeva de departe, din golul zecilor de scări, ariile întretăiate ale nenumăratelor telefoane mobile uitate deschise cu toate că peste tot se află placarde care interzic acest lucru. Mă gîndesc că S.O.C. ar trebui să întreprindă o acțiune și pe această temă. Ce aiurea gînd bruindu-mi încordata stare de așteptare. Căci mă-ncăpățînez să cred că de aici trebuie pornită căutarea.

Mîna savantului se scutură brusc de a mea și statura lui înaltă și gîrbovită pivotează ușor oferindu-mi spatele unui costum gri, luciat la manșete, la coate și la guler. Nici n-am timp să fiu dezamăgit că din ultima despărțitură a bibliotecii, cea dinspre palmierul din dreapta mea, o voce de stentor pronunță: Die Schildkrote, hier...Parcă nu-mi vine să cred. Dar cameramanul s-a și deplasat spre bătrînelul care se întoarce încet și privind-mă rostește încă o dată: Die Schildkrote hier... Zdrahonul mă filmează cum vin încet către savantul neamt și șoptește și el cu glas dulce, de sirenă ademenitoare: Die Schildkrote hier...

Cînd am ajuns față-n față cu bătrînelul cu ochi albaștri, acesta a întins un deget și mi-a arătat ceva aflat la picioarele lui. M-am aplecat și am văzut un vechi dicționar german legat în piele, cu colțare și ferecături aurii, întru totul aidoma cu cel al doctorului Mătușa, deasupra căruia îi plăcea Amaliei să gogeaască zile întregi. Inima mi-a bătut să-mi spargă pieptul.

LIVIU IOAN STOICIU

Canton după canton

Poet, publicist, prozator și autor de teatru, Liviu Ioan Stoiciu (n. 1950) este o conștiință lucidă a cetății; dizident, devenit președinte al Consiliului Județean Vrancea (decembrie 1989 – martie 1990), a urmărit actualitatea politică și a descris-o în *Jurnal stoic din anul Revoluției* (2002) și în relatarea despre mineriade, *Jurnalul unui martor* (1992).

Născut și crescut în proximitatea unui canton aparținând de Adjudul Vechi, a dezvoltat o adevărată mitologie a identității, confirmând în poezie ideea potrivit căreia un autor scrie de-a lungul vieții o singură carte. Stoiciu își joacă această carte a cantonului, devenind un „cantonier” – adică un poet care scrie despre *cantus*, despre *cantare*, din vecinătatea *canzonierului* – uneori (rareori) confundându-se cu autorul de ode și serenade, fie el și unul din „dulcele stil nou”. Pentru că, structural, Stoiciu este un „anticanzonier”.

Dar dincolo de acest joc de cuvinte – imaginea unei copilării la canton, a unei existențe dominate de figurile patern-castratoare ale cantonierului și, mai ales, ale cantonierei, Stoiciu alege din mistica trenului (vehicul prin excelență al

Ce simt? Am pierdut șirul, canton după canton, e respingător, canton peste canton, bălăriile crescute acoperă halta CFR Adjudu Vechi până la cer, e o pată uriașă, la ce mă uit eu, de fapt? La aluatul sufletului – care a crescut, a crescut. Măi, de ce râzi tu când te uiți în sus? Aluat al sufletului locului și al celor plecați, amestecați, atârnați în cuie, prinși în cercul amintirilor deșănțate din copilărie, aluat frământat în picioare de vizitatori ca noi... Fac poze în 20 mai 2006 cu tata, cu surioarele Mela și Ita – aici a fost paradisul nostru, am pierdut tot, nici ruinele lui nu mai sunt, s-au furat. Cu mătură de pelin am măturat, aici, căile către rai... Sau mă înșel? Stai o clipă, concentrează-te: Cantonul 248 este viu înlăuntrul meu, e un organ intern în plus, are apucături, îl recunosc întreg, mai rău e că în fiecare zi el se duce de râpă o dată cu mine. Sunt

un bou nesimțitor, toată viața n-am făcut decât să imit zeii – „luând drumul ochilor”.

prozatorilor, de la Caragiale la Radu Tudoran) ceea ce este definitoriu, esențial pentru existența umană, translând spre metafizic. Poetul care trăiește „la/ noi, în bizanț, la canton” (*La fanion*, 1980 – volum de debut), știe despre sine că este un „arlechin cu găтели”, ce intră „prin/ poarta

cea largă [a cimitirului]. Găteți de probă” – reală obsesie a trecerii, în care registrul dramatic este imediat deturnat de cel parodic (în „Mesaj scris de mână” din *Singurătatea colectivă*, 1996). *Ruinele poemului* (1997) arată „cantonul 248”, loc al copilăriei, o veșnică întoarcere în opera lui Stoiciu. Poemul [„o mână tatuată”] exprimă o serie de teme apocaliptice în registru parodic, ironic, despre „refugiații în mauzolee” (falsele simboluri ale unei comunități) sau despre „sticla cu alcool etilic a/ pictorului de biserici”, culminând cu „o apoteoză” a „poleitorilor (dauratores)” și cu „douăsprezece lovituri de clopot la/ cantonul 248 ora 12 buf-buf coborâți/ podul «plătim pentru tot, pentru bine și rău».”

Multe astfel de (auto)portretizări există în opera lui LIS, care a realizat prima antologie de autor sub titlul *Cantonul 248* (2005).

Pentru revista *ATITUDINI*, Liviu Ioan Stoiciu ne-a oferit patru poeme inedite (le-am putea spune: „cantone”) despre condiția scriitorului și despre sine.

Din capcană

Neajunsuri, tot felul... Motive de supărare. Nu e zi lăsată de la Dumnezeu în care să nu găsec motive să-mi închei socotelile – de aceea arăt cum arăt, întors pe dos. Ești un caraghios... Nu mă mai așteaptă nimic după colț, bun, rău, merg unde duce drumul fără să mai întorc în stânga, în dreapta, capul – înapoi drumul se surpă după mine, nu mi-a mai rămas să mă uit decât în sus și să calc în gropi. Habar nu am unde ajung, minut de minut, o țin tot înainte, trebuie să fie un sfârșit, să scap din capcana întinsă de propriu-mi creier, de perfidia circumvoluțiunilor... Ce trăiesc în realitate, trăiesc și în vis. Să fii sănătos și să n-ai visuri rele! Cred că mai degrabă mă scurg pe un canal, că sunt pe un drum care mă trimite la origine... Nu înjura! Îmi pare

rău. Atât de puțin mai însemni? N-ai primit nici un ordin de reabilitare dinlăuntrul tău? Vrei să ajungi iarăși cel care ai fost, la pământ? Nu duci lipsă de nimica. Ești în stare acum să prevezi viitorul?

„Viitorul, care vine din împărăția cerului”, bâigui în batjocură – și te apucă sila.

Limba clopotului

Clopotul lui Dumnezeu, cât un copil de zece ani, este coborât pe frânghii din turn, crăpat cum e de jur împrejur. Crăpat din cauza izbiturilor limbii lui mari, zice unul. Ba din cauza izbiturii limbii diavolului, crede altul. Crăpătură a Tabelor Legii, mai exact, bre, care trebuie lipită cu scuipat. Profesorul de religie își face cruce. Mulțimea

adunată spontan îi întâmpină coborârea cu apeluri și fluierături: că era un clopot dogit, care suna postmodern, se amuză poetul. Dar biserica avea opreliști în acest sens, pentru ea importantă era „deschiderea unui nou mister”. Clopotul crăpat, adică, trebuia schimbat cu unul nou. Aici

se încheie reportajul și începe pilda. Pilda care spune că „până și ceea ce era sigur, azi a devenit îndoielnic” – sunetele clopotului acesta ajungând și ele resturi simbolice.

Ne strâmbăm mințile

Valuri de blană de câini, câini vagabonzi vii, ca noi, valuri mângâioase – care sunt în legătură directă cu suferința. Suferința mea de inimă. Valuri din blană de câini vii, urmate de valuri

din blană de câini morți, îți strâmbi nasul. Valuri: îți fac instantaneu greață, duci mâna la gură – în trecerea ta periodică de la evoluție la distrugere. În trecerea ta prin fața mea. În trecerea mea prin fața ta: făcând amândoi valuri, când ne strâmbăm mințile. În bibliotecă, pe când căutăm de mâncare. În definitiv, de ce am provocat noi toate astea? Uite, îmi

arăți cu pieptenul în mână, în aburul ceștii, îl vezi? E sufletul. Un suflet galben, el e vinovat...

FELICIA MIHALI – scriitoare, jurnalistă, traducătoare și editoare de succes în lumea francofonă din Canada

Diana Rînciog

În rândurile care urmează, am dori să prezentăm cititorilor revistei *Atitudini* o personalitate a vieții culturale și literare din diaspora: Felicia Mihali, care se exprimă și are performanță în domenii multiple – literatură, jurnalism, traduceri, învățământ. Doamna Mihali a plecat în anul 2000 din România (unde era ziarist cultural la *Evenimentul zilei*) și trăiește la Montreal. Din septembrie 2017 și până în iulie 2018 a lucrat pentru Commission scolaire francophone din Nunavut, la École des Trois-Soleils din Iqaluit, singura școală cu predare în limba franceză din teritoriu – respectiv în Marele Nord, la 300 km de Cercul Polar (pe Teritoriul Nunavut, creat în 1999). O experiență de neuitat și o lecție de viață, în același timp.

Într-un interviu, la întrebarea cum a ajutat-o meseria de jurnalist în cea de scriitor, Felicia Mihali a răspuns: „Mi-a șlefuit hărnicia scrisului, fiindcă acolo zilnic trebuia să produci text. Munca de jurnalist epurează stilul, îți educă niște sintagme câștigătoare, ajungi să lucrezi cu fraze simple, să jonglezi cu verbele, substantivele, adjectivele sau abilitatea de a pune ideile într-o formă concisă.”

Felicia Mihali este poliglotă (cunoaște limbile franceză, chineză, olandeză și engleză); printre altele este și autoarea unui *Ghid pentru Imigranți*, în care dă sfaturi practice, într-un stil amuzant, ce dezvăluie realitățile, uneori dificile, ale adaptării, ale integrării într-o nouă

Editura Vredea
joi, 30 iunie, ora 18:30

librăriile HUMANITAS

**anunță prezentarea romanului
Dina de Felicia Mihali**

Invitați:
Felicia Mihali, Silvia Colfescu, Claudia Drăgănoiu

Humanitas
Kretzulescu
joi, 30 iunie
ora 18:30
**FELICIA MIHALI
prezintă**

Felicia Mihali
DINA
ROMAN

comunitate.

Cărțile sale își găsesc, de altfel, sursa de inspirație direct în realitatea trăită. A publicat romane în trei limbi. Trei în limba română – pe care le-a tradus și în franceză, cinci le-a scris direct în franceză, și alte două în limba engleză. *Țara brânzei (Le Pays du fromage)* este unul dintre cele mai cunoscute și apreciate romane semnate de Felicia Mihali. În *Sweet Sweet China* a descris experiența pe care a trăit-o, timp de un an, în China, predând limba franceză chinezilor dornici de a pleca să muncească în Quebec. Cât despre volumul *The Darling of Kandahar*, el s-a aflat în topul celor 10 cărți din Quebec pentru o emisiune celebră de la CBC Radio.

În plus, autoarea este cunoscută la Montreal și pentru activitatea sa de editor; recent, a înființat Editura Hashtag, unde își propune să publice autori marginali, buni, dar mai puțin cunoscuți: „Mă gândesc ca într-o zi să deschid și în România o «sucursală», unde să public în românește autori din literatura mondială, puțin sau deloc cunoscuți în România. Știu că în România piața literară este activă și bogată. Numai că la nivel de traduceri consider că se continuă o viziune europocentristă, în care se vehiculează la nesfârșit aceiași autori și aceleași cărți. România nu a intrat încă în circuitul literar universal; Africa, Orientul Mijlociu, mare parte din America Latină, țările scandinave, Orientul

îndepărtat, Subcontinentul indian îi rămân străine și indiferente. Cred că la acest nivel aş putea face ceva.”

Am avut anul trecut, pe 19 noiembrie, bucuria de a le oferi studenților și masteranzilor de la Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești o întâlnire online cu Felicia Mihali, care le-a vorbit cu multă însuflețire despre importanța învățării limbilor străine, despre rolul traducerilor în promovarea literaturii în lume, despre viața intelectualului în diaspora, despre învățământul din Canada față de cel din Europa, din România etc. A fost un moment de excepție, s-au pus întrebări, s-au oferit răspunsuri care i-au inspirat pe cei din tânăra generație, dându-le ocazia de a reflecta la posibilitățile diverse pentru a aborda o carieră de filolog.

Exemplul Feliciei Mihali e deosebit în acest sens: a absolvit la Universitatea bucureșteană două specializări: română-franceză și olandeză-chineză, iar debutul editorial a fost marcat prin volumul *Țara brânzei* (1998), urmat de *Mica istorie* (1999) și *Eu, Luca și chinezul* (2000), foarte bine primite de critică. În *Dicționarul de francofonie canadia-*

nă, editat de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași în 2011 (publicat sub coordonarea profesoarelor Corina Dimitriu-Panaitescu, Maria Pavel, Cristina Petraș, Dana Nica), la pagina 543 găsim un portret cuprinzător al Feliciei Mihali. Spicuim din pagina de dicționar câteva date despre această scriitoare considerată de criticul Alex Ștefănescu „un talent de 24 de carate”:

„În 2000 emigrează în Canada, unde își continuă studiile: Istoria artei și Creație literară la Universitatea din Montreal. În perioada 2002-2009 publică șase romane în limba franceză, toate la Editura XYZ din Montreal. A obținut burse de creație de la Consiliul artelor din Canada și de la Consiliul artelor și literelor din Quebec.”

Chiar zilele acestea Felicia Mihali s-a aflat la București pentru o lansare de carte și alte proiecte de promovare a creației sale. Ocazie pentru a afla care sunt temele dominante ale romanelor sale, precum *Dina* sau *A doua șansă pentru Adam*, de exemplu. Aflăm că singurătatea, exilul, condiția femeii, iubirea, divorțul, orașul vs. satul tradițional, spațiul balcanic vs. Occident sunt constante

în literatura Feliciei Mihali. Într-adevăr, e de neuitat povestea Dinei, femeia chinată de relația tulburătoare, și în cele din urmă fatală, cu vameșul sârb. După cum nu mai puțin impresionantă este istoria de cuplu a protagoniștilor din *A doua șansă pentru Adam*, unde o nouă viață poate fi începută prin acceptare, înțelegere și iertare, experiența amneziei bărbatului fiind premisa acestui proces cathartic...

Fără îndoială, Felicia Mihali e o scriitoare de succes în Canada, a reușit nu numai să se integreze în noul spațiu cultural multietnic, dar și să mențină legăturile cu România, țara sa de origine. Este impresionant felul în care se raportează la valorile tradițiilor din Maramureș, de exemplu, o zonă care a marcat-o precum un prim exil, pentru că Felicia Mihali s-a născut într-un sat din Oltenia. Sunt contagioase de-a dreptul pofta de viață pe care o comunică, energia creatoare, hărnicia și entuziasmul cu care abordează fiecare proiect cultural, plăcerea de a lucra cu elevii săi, dar și grija pentru propria familie. Un om frumos, cu zâmbetul pe buze și cu privirea ațintită mereu spre viitor.

De accesat și linkurile următoare pentru cei ce vor să cunoască mai multe despre Felicia Mihali:

- <https://elitaromaniei.ro/felicia-mihali-romania-ramane-tot-ce-stiueu-mai-bine-din-aceasta-lume/>
- <https://life.ro/felicia-mihali-scriitoarea-care-a-dus-tara-branzei-in-montreal/>
- <https://www.facebook.com/feliciamihali.scriitor> – sursă fotografii inserate în acest articol.
- <https://life.ro/felicia-mihali-scriitoarea-care-a-dus-tara-branzei-in-montreal/>
- <http://www.feliciamihali.com/www/home.html>

Roxana Țaga & Gabriel Țaga, *De la cuvintele matematicii la o matematică a cuvintelor*, Editura Casa Corpului Didactic Prahova, Ploiești, 2022, 130 p.

După *Lingvistică, logică și matematică* din 2019, aplicații pentru olimpiadele de lingvistică de nivel preuniversitar, tandemul alcătuit din profesorii Gabriel Țaga (matematică) și Roxana Țaga (limba și literatura română) realizează „o pledoarie pentru cultura generală și transdisciplinaritate” (în sensul lui Basarab Nicolescu) prin conceperea unor probleme care necesită cunoștințe și aptitudini de logică matematică, etimologie, lexicologie sau limbi străine – dar și literatură română. Titlurile acestor lecții sunt elocvente: „Să discutăm despre pătrate și cuburi perfecte în

islandeză”, „Un calcul în estonă fără să știm estona!”, „Puțină neerlandeză”, „Sarea în bucatele europene”. Sunt lecții „cu totul altfel”, fie că e vorba de „O greșală în maghiară”,

fie de o demonstrație, de exemplu, „De la Coșbuc la fizică”, unde se pornește de la sensurile lui vad din poezia lui Coșbuc („în vадuri ape repezi curg”) pentru a ajunge la toponime formate cu ajutorul lui „vad”, precum Oxford, Frankfurt, Vadu Săpat, pentru a explica din punctul de vedere al fizicii ce este vadul unui râu – și exemplele ar putea continua. O întrebare pertinentă despre lumea de astăzi – dominată de

tehnologie sau cel puțin de o idolatrizare a tehnologiei – din subtitlul acestui adevărat manual: „Google chiar știe tot?”, la care generațiile de ieri și de azi pot reflecta.

Ioan Popescu, *Oameni de nota 10*, cu o prefață de Ioan Groșescu, Editura Karta Graphic, Ploiești, 2022, 274 p.

Ioan Popescu este on-line din 1958, anul în care debutează în calitate de corespondent la *Sportul popular*: peste 64 de ani de activitate în spiritul vremurilor, trecând pe la legendara *Flamură a Prahovei*, unde a fost fotoreporter începând cu 1966, în decembrie 1989 participând la înființarea *Prahovei libere*, succesoarea *Flamurei*; după 1990 a jucat un rol activ în presa locală, în special prin înființarea săptămânalului *Cheia succesului* (1992-1997), loc de formare a multor ziariști din presa contemporană.

Cu actualul volum de interviuri asistăm, din partea unui veteran al presei noastre, la un veritabil debut editorial: cele peste 40 de persona-

lități ce îi răspund lui Ioan Popescu realizează o adevărată panoramă a României, văzută prin experimentatul său ochi de fotoreporter și jurnalist, cu o sensibilitate deosebită pentru plaiurile moldovenești. *Oameni de nota 10* cuprinde interviuri realizate începând cu 1991 cu personalități care au poposit la Ploiești sau sunt semnificative pentru oraș: Elena Bulgaru, prima femeie-pilot de elicopter, Mircea Dridea, „fotbalistul simbol al echipei Petrolul”, politicianul Mircea Ionescu-Quintus, oamenii de litere Eugen Simion, Grigore Vieru, Lucian Avramescu, Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, sau Ernest Oberlander-Târnoveanu (director al Muzeului Național de Istorie a României) – la care se adaugă nume precum Filip Teodorescu (ambasador al României în Republica Moldova), Martin Harris, ambasadorul Regatului Unit la noi, Iurie Leancă (în ipostaza de

ministru de externe al Moldovei), inclusiv un interviu imaginar cu primarul urbei la finele secolului al XIX-lea, Radu Stanian, „singurul primar ploieștean cu statuie”.

Din februarie 2022, revista *ATTUDINI* este onorată de colaborarea lui Ioan Popescu cu fotografii cu locuri și oameni din orașul actual și cel din trecut.

Ploiești Jazz Trio a luat ființă în toamna anului 2017, avându-i în componență pe Sorin Zlat – pian, Răzvan Cojanu – contrabas și Laurențiu Ștefan – tobe, basistul Răzvan Cojanu fiind și band liderul trio-ului.

Repertoriul trupei include standarde de jazz, dar și compoziții proprii. Stilul pe care îl abordează trio-ul este de cool jazz, latin, post-bop, clasic. Prin această fuziune de stiluri trupa *Ploiești Jazz Trio* a câștigat recunoștința pe scena jazz-ului din România și din străinătate, bucurându-se de numeroase concerte la diverse festivaluri de jazz din țară, dar și de peste hotare (Elveția, S.U.A., Spania, Israel, Belgia, Turcia, Franța, Italia, Anglia, Olanda). Au cântat în cluburi celebre precum: Vortex, Pizza Express, Ronnies

Ploiești Jazz Trio vă dă întâlnire sâmbătă, 27 august, pe terasa clădirii de sticlă în care funcționează Primăria Ploiești (fostul sediu al OMV Petrom), unde în perioada 26-28 august are loc cea de-a cincea ediție a Festivalului Jazz on the Rooftop.

Scott din Londra, Clubul Nardis din Istanbul, Clubul Jazz Cafe din Montreux, Clubul B-flat din Berlin și la festivaluri precum: Montreux Jazz Festival, Pera Fest – Turcia, Getxo Jazz Festival – Spania, Jacksonville Jazz Festival – S.U.A., Monaco Jazz Festival etc.

Au cântat pe aceeași scenă alături de nume mari al jazz-ului: Lee Ritenour, Ravi Coltrane, Brandford Marsalis, Joey Calderazzo, Tito Puente, Jeff Ballard. Colaboratori internaționali: Jean-Michel Aublet – toboșar (colaborează frecvent cu

chitaristul John McLaughlin), Lionel Vaudano – bass, Michael J. Parlett – saxofon (colaborează cu Jeff Lorber), Tommy Clayden, Andy Davies – trompetă (lider al trupei care găzduiește Ronnie Scott's Jazz Club în Londra), Dennis Marks – contrabas, care concertează împreună cu Arturo Sandoval și colaborează cu importanți muzicieni de jazz, și Clyde Connor – tobe, care a colaborat cu Dizzy Gillespie și Oscar Peterson.

Sorin Zlat a studiat vioara și clarinetul la Liceul de Artă „George Apostu” din Bacău. Este absolvent al Facultății de Muzică „George Enescu” din Iași, secția clarinet și masterand la Universitatea de Muzică din București, secția jazz, instrument - pian.

Pianistul Sorin Zlat a înregistrat de curând albumul *Endurance*, la casa de discuri „A&A Records” (producător Andi Enache), ce conține piese solo, în trio și compoziții personale. Este un album dedicat familiei. Fiecare lucrare are povestea ei, iar în ansamblu ilustrează o

Sorin Zlat

multitudine de trăiri: bucurie, tristețe, renaștere, speranță, durere, răbdare, toate acestea fiind resimțite de către artist alături de familia lui de-a lungul anilor. Repertoriul trupei include standarde de jazz, dar și compoziții proprii. Stilul pe care îl abordează trio-ul este de cool jazz, latin, post-bop, clasic. Prin această fuziune de stiluri trupa *Sorin Zlat Trio* a câștigat recunoașterea pe scena jazz-ului din România și din străinătate bucurându-se de numeroase concerte la diverse festivaluri de jazz din țară, dar și de peste hotare (Elveția, S.U.A., Spania, Israel, Belgia, Turcia, Franța, Italia, Anglia, Olanda). Au cântat în cluburi celebre cum ar fi: Vortex, Pizza Express, Ronnies Scott din Londra, Clubul Nardis din Istanbul, Clubul Jazz Cafe din Montreux, Clubul B-flat din Berlin, la festivaluri precum: Montreux Jazz Festival, Pera Fest Turcia, Getxo Jazz Festival Spania, Jacksonville Jazz Festival S.U.A, Monaco Jazz Festival etc. De asemenea, au evoluat pe aceeași scenă cu nume mari al jazz-ului: Lee Ritenour, Ravi Coltrane, Brandford Marsallis, Joey Calderazzo, Tito Puente, Jeff Ballard.

Colaboratori internaționali: Jean Michelle Aublete – toboșar (colaborează frecvent cu chitaristul John McLaughlin), Lionel Vaudano-bass, Michael Parlett-saxofon (colaborea-

Laurențiu Ștefan

ză cu Jeff Lorber), Tommy Clayden, Andy Davies - trompetă (lider al trupei care găzduiește Ronnies Scott Jazz Club în Londra). Dennis Marks - contrabas, care concertează împreună cu Arturo Sandoval, și colaborează cu importanți muzicieni de jazz, și Clyde Conner - tobe, care a colaborat cu Dizzy Gillespie și Oscar Peterson.

Răzvan Cojanu este un îndrăgit basist ploieștean, membru al Trio-ului de Jazz al Filarmonicii.

Născut la 11 iulie 1984, Răzvan a început să studieze muzica la vârsta de 7 ani la Colegiul de Artă „Carmen Sylva” din Ploiești. În 2003 este acceptat la Universitatea de Muzică din București și în mai puțin de 2 ani devine faimos și recunoscut ca unul dintre cei mai buni basiști români.

Joris Teepe, Olivier Gatto, Decabal Bădilă, Mircea Tiberian sunt muzicienii remarcabili care l-au influențat și l-au învățat multe secrete

te ale improvizației.

A colaborat cu artiști ai jazz-ului cum ar fi Cristian Soleanu, Nicolas Simion, Rick Condit, Tom Smith, Alan Jones, Alex Harding. Colaborarea pe care a avut-o cu Petrică Andrei a fost înregistrată pe albumul *Dedicated Waltz*. De asemenea, a participat la diferite festivaluri internaționale ca Jazz Vien Tunel, ORF Jazz Festival, Beijing Fest, Golden Jazz Trophy Lille, Express Jazz Club London, Vortex Jazz Club, Nardis Club Istanbul, Opus Jazz Club Budapesta, Barentsjazz Jazz Festival Tromso, My Unique Jazz Festival Berlin, Enter Enea Festival Poznan

Laurențiu Ștefan este absolvent al Liceului de Muzică „Dinu Lipatti”, secția percuție, promoția 2000 și absolvent al Conservatorului din București (U.N.M.B.), secția percuție - clasic și jazz, promoția 2005.

Printre premiile câștigate se numără Premiul cel mare la Festivalul de jazz Brașov, în anul 2000, și Premiul pentru tineri debutanți cu grupul Jazz Challenge.

A colaborat cu importanți artiști de jazz, precum Aura Urziceanu, Anca Parghel, pianiștii Ionci Korosi, Marius Pop. De asemenea, a colaborat cu Big Band-ul Radio Difuziunea Română, condusă de maestrul Ionel Tudor.

(material redactat de Iulia Alexandrescu, PR al Filarmonicii „Paul Constantinescu” din Ploiești).

Răzvan Cojanu

CUVINTE MINCINOASE

Ion Bogdan Lefter

Președintele de mare rușine al Rusiei actuale, Vladimir Putin, a folosit în legătură cu invadarea militară a Ucrainei nu minciuni, ci cuvinte mincinoase. Diferență importantă: dacă ar fi spus că trupele sale nu și-au început deloc ofensiva, ar fi mințit; însă „țarul” Putin, cum e supranumit din cauza aberanțelor lui ambiții restauraționist-imperiale, a recurs la o altă denumire pentru ceea ce nu putea nega și a pretins că n-a declanșat un război, ci o „operațiune specială”. Scopul: nu ocuparea și anexarea țării vecine, ci „denazificarea” ei.

S-a vorbit mult despre contextele istorice ale acestor perversiuni terminologice inventate pentru a masca oroarea: trecutul slavilor, Rusia kieviană, sentimentele de „frățietate” față de ucraineni și bieloruși ș.a.m.d.; și intrarea armatei lui Hitler pe teritoriul Uniunii Sovietice în cel de-al Doilea Război Mondial, mobilizarea imperiului comunist rusesc pentru apărare și apoi deceniile de mitizare a victoriei Armatei roșii asupra Germaniei naziste.

Toate aceste lucruri, care se pot discuta publicistic sau academic, sînt irelevante cînd e vorba despre relațiile dintre state în contemporaneitatea reglementată prin dreptul internațional. Oricît de „operațiune specială” ar fi, cu orice motivații patriotice ori nostalgice, invadarea militară neprovocată a unei țări de către alta e tot război și încalcă înțelegeri și tratate. Moscova se mai justifică invocînd intervențiile occidentale în anumite puncte de pe Planetă: dacă voi ați făcut-o, de ce n-am avea voie și noi?! Însă au fost folosite trupe cu acceptul Organizației Națiunilor

Unite, pentru apărarea unor principii recunoscute global ca fiind pozitive, umaniste, și doar după ce eforturile de rezolvare pașnică a problemelor au eșuat. Au fost conflicte locale generate de forțe nesincronizate (în sens lovinescian) cu civilizația contemporană „post-belică” nu doar fiindcă a lăsat în urmă marea conflagrație secundă, ci și pentru că am intrat în postmodernitatea „non-belică”, în care diferendele internaționale nu mai conduc la ciocniri militare, ci la negocieri și compromisuri, adică la soluții pașnice.

Ca un strigoi al vremurilor de pînă la al Doilea Război, Vladimir Putin ignoră regulile de conviețuire planetară actuale, încît merită prins în insectar cu un ac gros:

- Comportîndu-se pre-postmodern în postmodernitate, „putinismul” se dovedește anacronic, retardat istoric, aliniat celorlalte obtuzități geopolitice din lumea inegal evoluată a zilelor noastre.

Gros și l-ar merita și cei care, din interiorul civilizației postmoderne, dacă n-au favorizat efectiv tragedia grotescă a războiului din Ucraina, au creat un context ideologico-terminologic care a contribuit și contribuie la diluarea principiilor bune ale lumii globaliste contemporane. Ultra-conservatorii occidentali au resuscitat treptat vechile izolaționisme, naționalisme, autonomisme, de fapt diminuîndu-și democrațiile și încercînd să dea timpul înapoi, tot către pre-postmodernitate. Și au recurs și ei la cuvinte mincinoase precum „liberalismul” inventat ca să pară că păstrează ceva din liberalism, de fapt negîndu-l prin „i”-ul prefixual. Nu mai dezvolt, poveștile se știu. Perversiunile ideologico-terminologice au putut

ajunge și-n Occident la contestarea – bunăoară – a „progresismului”, împins absurd de către adversarii ideologici o accepție negativă, răsturnată, de parcă ar fi preferabil să regresăm...

Un ac gros – așadar – pentru toți ultra-conservatorii:

- Se iluzionează cei care atacă în ultimele decenii și-n ultimii ani democrația liberală și globalizarea: nu vor reuși, fiindcă societățile occidentale își vor păstra – după cum s-a văzut deja – echilibrele și vor merge înainte pe drumul generos al civilizației postmoderne.

Și, revenind la războiul lui Putin, un ac scurt pentru propaganda naiv-mistificatoare a regimului „putinist”:

- Pretinzînd că face în Ucraina altceva decît comite, „(pseudo)țarul” ignoră că epoca e ultra-mediativă și totul se știe, totul se află. La fel ca struțul care-și vîră capul în nisip și crede c-a devenit invizibil, „putinismul” se-afundă în pasta cuvintelor mincinoase imaginîndu-și că nu i se mai văd tancurile și nu i se mai aud obuzele. Comportament pre-mediativ incult și penibil în vremuri ultra-hiper-mediatice...

ȘAH-MAT MEDIOCRITĂȚII!

Mihai Ioachimescu

Cine ar fi crezut că un joc, din India Antică, pe nume Chaturanga, va ajunge cel mai elaborat și iubit joc al lumii? Plecat acum 1400 ani din acele ținuturi, avea să străbată lumea, prin Mongolia, și apoi în Persia. Numele actual al „sportului minții” vine din persană, unde cuvântul *shah* înseamnă rege. În secolul al X-lea, maurii l-au adus în Peninsula Iberică. Europeanii aveau să îndrăgească acest sport, pe care l-au popularizat rapid.

Ploieștiul figurează pe lista selectă a orașelor unde se joacă și este iubit șahul. Cel mai cunoscut șahist ploieștean este maestrul Florin Gheorghiu, de 9 ori campion al României și campion mondial, de juniori, în anul 1963. Dintre partidele alese, ale dânsului, menționăm o victorie la celebrul și controversatul șahist Bobby Fischer.

Articolul de față va scoate în evidență doi profesori de șah tineri, dedicați profesiei și entuziaști (ai Ploieștiului): Țurlea Constantin și Petre Grigore.

Țurlea Constantin este antrenor la CSU Ploiești, unde se ocupă de circa 140 de copii. Anul acesta o

parte dintre ei au participat la Campionatele Naționale, care s-au desfășurat la Mamaia (Constanța). Evenimentul a strâns în jur de 400 de participanți din toată țara. De regulă, înainte de Pandemia de Covid, participarea era și mai numeroasă. Printre performerii acestui concurs, s-au evidențiat Alexandra Pătru (aur, la fete, 18 ani) și Andrei Bulău (bronz, băieți, 18 ani). Atunci când nu se ocupă de copii, antrenorul participă la turnee importante. În acest an va participa la Festivalele Internaționale de la Satu Mare, Iași, Eforie Nord și Miercurea Ciuc.

Al doilea antrenor, Petre Grigore (antrenor FIDE și maestru internațional) activează la CSM Ploiești din anul 2017, unde se ocupă de circa 50-60 de copii. Aici reușit să creeze un nucleu valoros de tineri jucători. Îi amintim pe Radu Antonia (patru medalii la Campionatele Naționale în 2021), Rață Ana Maria, Herea Sergiu, Soczs Teodor, Trailă Alexandru, Sandu Marian și Stroe Flavius. Nu putem să ometem că echipa CSM Ploiești participă, la seniori, în Divizia B Națională, jucătorii provenind din foștii cursanți ai clubului, antrenați tot de

profesorul Petre Grigore. Cu o bucurie nedisimulată, tânărul profesor ne-a declarat că o grupă de copii, preluată acum 2 ani, a participat pentru prima oară, anul acesta, la Campionatele Naționale.

Revenind la CSU Ploiești, amintim că Andrei Bulău (elevul profesorului Constantin Țurlea) a câștigat medalia de aur la Finala Națională a Sportului Școlar Gimnazial, organizat de Ministerul Învățământului la Iași (în perioada 20-22 Mai). Mergând pe linia promovării șahului în școli, profesorul Țurlea ne dezvăluia că este reprezentantul șahului în școlile din județul Prahova, în următoarele localități: Ploiești, Comarnic, Băicoi, Lipănești, Vălenii de Munte, Ciorani și Cocoraștii Colț. Faptul că s-au distribuit și 1000 de manuale (de șah) gratuite copiilor este un start promițător.

Așa stând lucrurile, se poate observa ușor că tinerii ploieșteni pot călca pe drumul anevoios, dar fermecător al „sportului minții”. Ne-am bucura tare mult ca Ploieștiul să dea un nou campion de anvergura și talentul maestrului Florin Gheorghiu. Orice joc începe simplu. Albul mută, neapărat...

Noutăți

HUMANITAS

